ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ—ԹԻՒ 613 Կ. ՊՈԼԻՍ, ՇԱԲԱԹ, 1898 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 24-5 21 Ջեմազի'իւլ Ախըր' 1316 24 Թէշրին' Էվ' 1314 Բ. ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 613

Բիւզանդիոն

20 ՓԱՐԱՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ
PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur-Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, No. 23_25.
CONSTANTINOPLE

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԳԵՐՄԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ Ի ԹՈՒՐՔԻԱ

Թէ ե՞րբ և ի՞նչպէս գերման սեղանաւորներ և գերման վաճառականներ սկսան գործել Թուրքիոյ մէջ. — Պատճառն և ընթացքը (?). — Գործնական յաջողութիւնք (?). — Թուրքիոյ մէջ գերման գործունէութեան ապագան։

[«ԹԱՅՄԶ»ԻՆ ՊԵՐԼԻՆԻ ԹՂԹԱԿՑԷՆ. 28 Հոկտ.]

Ա.

Օսմ. Տէրութեան հետ Գերմանիոյ առեւտրական յարաբերութիւնք այնչափ կարեւոր բաներ չէին մինչեւ մօտ ատեններս։ Անգլիա անմրցակից գերակշիռ դիրքի մէջ էր այս մասին, եւ Թուրքիոյ մէջ արեւմտեան արտածման վաճառականութեան միացած մասն ալ գլխաւորապէս Ֆրանսայի ձեռքն էր։ Բայց վերջերս, մանաւանդ երեք տարիէ ի վեր, մեծ փոփոխում մը տեղի ունեցաւ, և գերման սեղանաւորութեան և գերման վաճառականութեան ազդեցութիւնն հզօրապէս աւելցաւ Արեւելքի մէջ։

Վերջին տասնամեակին սկիզբը, գերման ճարտարագործութիւնն արդէն կռուան մը ձեռք ձգած էր Թուրքիոյ մէջ։ «Կերմանիա» նաւագործարանը, ի Կաարտէն, հանդէպ Քիլ քաղաքին, [վերջերս Քրուբի անցած], քանի տարիներէ հետէ Թորփիլ կուտար Օսմ. նաւատորմին։ Պերլինի Լուտվիկ Լէօվէ և Ընկ. Տունը կ'հայթայթէր Օսմ. Բանակին ձեռքի զէնքերն [հրացան և ռեվոլվեր] մեծ մասամբ։ Քրուբ, անգլիացի Արմսդրոնկի հետ, կուտար թնդանօթներուն մեծ մասը։ Բայց գերման ճարտարագործութիւնն այս հաստատութիւններէ զատ գրեթէ ուրիշ ներկայացուցիչ չունէր Թուրքիոյ մէջ։[*]

Նոր շրջան մը բացուեցաւ երբ՝ 1888ին՝ Տէօյչէ Պանք դրամատունն առեւտրական յարաբերութեան մտաւ Օսմ. Տէրութեան հետ։ 1884ին գերմանական դրամագլուխն արդէն գործածուած էր Ծխախոտի Ռէժին մէջ՝ տեղ բերելու համար, ի ձեռն Աւստրեան Քրէտիդ Անշտալտի և Պերլինի Պլայխրէօտըր դրամատան։ Բայց այս մասնաւոր գործ սահմանափակ բան մ'էր. տարր գործադրութիւնն ընդ երկար ետ մնացած էր Թուրքիոյ գանձային կացութեան բերմամբ, և երբ վերջապէս գործադրուեցաւ, շատ ընդարձակ ազդեցութիւն մը չունեցաւ առեւտրական յարաբերութեանց զարգացման վրայ։ Այն դէպք որ գերմանական ձեռներէցութիւնն առաջին գծին վրայ բերաւ՝ Տէօյչէ Պանքի սեղանաւորական խմբակին երեւումն էր, [**] որ մրցումի մտաւ անգլօ-ֆրանսական դրամագլխին դէմ, որոյ ներկայացուցիչն էր Օսմ. Պանքան։ 1888ին Տէօյչէ Պանք, Պերլինէր Հանտելսկէզէլշաֆտի [«Պերլինի առեւտրական ընկերութիւն»] և Ռոպէրդ Վարշաուէր և Ընկերութեան հետ 5% տոկոսաբեր Օսմ. Վարչական փոխառութիւն մը ստորագրեց 30 միլիոն մարքի, որ լաւ ընդունելութիւն գտաւ գերմանական հրապարակին վրայ։

Աւելի կարեւոր քայլ մը առնուեցաւ երբ՝ Վիեննայի Պանք Ֆէրայն դրամատան հետ իր կապակցութեան բերմամբ՝ Տէօյչէ Պանք ստանձնեց «Անատոլուի Օսմ. Երկաթուղեաց Ընկերութեան» գործն, և ձեռնարկեց յառաջ տանելու Անատոլեան երկաթուղիներու շինութիւնը։ Նիկոմիդիայէ մինչեւ Էսկիշեհիր գլխաւոր գիծն սկսաւ յունիս 13ին, 1889, և աւարտեցաւ 1892 Դեկտ. 13ին։ Այս շինութիւն, ուղղակի թէ անուղղակի, պատճառ եղաւ գերման ճարտարարուեստի զարգացման Թուրքիոյ մէջ։ Այն դէպքէն ի վեր Տէօյչէ Պանք ի գլուխ հանեց Անատոլեան լրացուցիչ գիծն Էսքիշեհիր-Գոնիա, որուն սկսուեցաւ 1893 Օգս. 31ին, եւ որ աւարտեցաւ 1896 Յուլիս 29ին։ Հիմնեց «Արեւելեան Երկաթուղեաց համար Պանքան», և Եւրոպական Թուրքիոյ մէջ Սելանիկ-Մանաստըրի մակեդոնեան գիծը շինելէ զատ, որ 219 քիլոմէտր երկայնք ունի, կարգ մը տրտոնութիւններ ձեռք բերաւ Անատոլեան երկաթուղեաց դրութեան աւելի եւս ծաւալման համար։ Ռայխսդակի երեսփոխան և Տէօյչէ Պանքի տնօրէն Տքթ. Սիմէնսի Վիլհէլմ կայսեր հետեւելով Կ. Պոլիս գալը կապ ունի երկաթեայ նոր գծերու շինութեան հետ, թէեւ ծրագրերկան Սիմէնս և Հալսքէ ելեկտրագործ Տան միջոցաւ կատարելի զանազան ձեռնարկներու համար ալ։ Անատոլեան երկաթուղիներու շինութեան համար հայթայթուած գումարը գրեթէ ամբողջովին գերմանական է։

Տէօյչէ Պանքին Թուրքիոյ մէջ կատարած սեղանաւորական գործողութիւններուն մասնակցելով գերմանական դրամագլուխն ի'նչ կարեւորութիւն որ ստացաւ ուղղապէս, գերման ճարտարագործութիւնն ու վաճառականութիւնն ա'լ աւելի կարեւորութիւն առին անուղղապէս, շնորհիւ այս գերման դրամատան Թուրքիոյ հետ սկսած յարաբերութեան։ Դիւրութիւնք տրուեցան գերման արհեստագործներուն ու վաճառականներուն, և այս նոր պատեհութիւններէ շուտով օգուտ քաղեց գերմանական ձեռներէցութիւնը։ Ճարտարագործութեան էն նոր արտադրութիւններէն մին իբրեւ օրինակ առնելով, գերման հեծելանիւներ Փոքր Ասիոյ մէջ շուտով կ'գրաւեն անգլ. և ամերիկեան հեծելանիւներուն տեղը։ Իզմիրի Ֆրանսական Առեւտրական Սենեկին տեղեկագրին նայելով, Փոքր Ասիա մուծուած հեծելանիւներուն 15 առ 100ն այժմ գերմանական գործարաններէ կը հայթայթուին, որք ծրարելու մասին բացէն ծախք չառնելնուն պատճառաւ, աւելի նպաստաւոր կ'թուին յաճախորդներուն։ Էքերդ և Ընկ. Պերլինի գործարանն երկրագործական մեքենայից՝ յարատեւ ու յաջող ջանքեր կ'ընէ երկաթեայ գութանը մուծանելու յԱնատոլու։ Երկաթէ շինուած կահ կարասիք, թիթեղեայ տախտակներէ շինուած սեղաններ որք կտոր կտոր կրնան փոխադրուիլ, ճարոնաձեւ զինկոյէ կաճեր (?), — որոց ամենքն ալ ցարդ Անգլիա միայն կ'հայթայթէր, — վերջերս Գերմանիայէն մեծաքանակ մուծուեցան Եաֆա։ Աւստրիոյ վաճառականութեան 50 առ 100ը մի քանի տարի առաջ Անգլիոյ ձեռքն էր, և միւս կէսը՝ Ֆրանսացիներուն ու Պելճիքացիներուն ձեռքը։ Հիմա Թուրքիոյ հետ այս տուրեւառին գոնէ 20 %ն անցած է Գերմանիոյ։ Այս յաջողութիւն կ'վերագրուի գերմանական ապրանքին աժնութեան, և վճարման համար գերման տուներուն տուած նըպաստաւոր պայմաններուն։ Կ'ընդունուի թէ անգլ. ապրանքն ըստ մեծի մասին լաւագոյն է քան գերմանականը։ Բայց Արքիպելագոսի կղզիներուն բնակիչք «տարբերութիւն չեն դներ անգլ. ապրանքին և անոր գերմանական նմանութեան միջեւ։ Անոնք կարեւորութիւն կուտան միայն աժանութեան (?), զինին երեւոյթին, հիւսուածքին խտութեան, և ի վեր քան զամենայն, վճարման հրապուրիչ պայմաններուն։» Պաղեստինի մէջ գերմանական ապրանքին մրցումն անգլիականին դէմ՝ յոյժ ուշագրաւ է։ 1894ին Անգլիոյ կ'պատկանէր Պաղեստին մուծուած ապրանքին 15.6 %ը։ 1897ին իր բաժին ինկաւ 10.8 %ի։ Իսկ Գերմանիոյ բաժինն որ 1894ին 7.3 % էր, 1896ին 8.9 %ի ելաւ։ Գերմանք Պաղեստինի մէջ իրենց յաջողութիւնը կ'վերագրեն առեւտրական բազմաթիւ ուղեւոր գործակալներուն զոր սովոր են ղրկել։ Երուսաղէմի անգլ. հիւպատոսին տեղեկագրին նայելով, 1895ին անգլիացի միայն չորս ուղեւոր գործակալք այցելեցին Պաղեստին, մինչ Գերմանք 29, Զուիցերիացիք 18, Ֆրանսացիք 13 ուղեւոր գործակալ ղրկած էին հոն, ընիկ յաճախորդներուն ուզած ապրանքներն հասկնալու, պայմանները բացատրելու և բերել տալու համար։

Անգլիական տեսակէտէ նայելով գործին վրայ, իրաւ է որ Գերմանք ամենէն աւելի յաջողած են այն ճիւղերու մէջ մանաւանդ որք Անգլիացիներուն ազգային մեծ ճարտարութիւններուն չեն վերաբերիր բոլորովին։ Բայց Գերմաններուն շահը շահ է միշտ։ 1897ին Կ. Պոլիս մուծուած գնդասեղներուն չորս-հինգերորդն եկաւ Գերմանիայէն։ Անգլիական մամուլը դիտած էր Սոլինկէնի գերմանական պողպատեայ կամ դանակեղէն ապրանքներուն աւելնալն Եգիպտոսի մէջ։ Ձանքածուխի գործին և մեքենաներու արտածման մէջ Անգլիա դեռ կ'պահէ իր գերակշռութիւն։ Բայց գերման տուներ նոյն իսկ ա'յս ապրանքներու վրայ կ'սկսին մրցիլ անգլ. գերակայութեան դէմ։ «Էրէյլիի Օսմ. Ընկերութիւնն», որ անցեալ աշնան հաստատուեցաւ ընդ հովանեաւ Օսմ. Պանքայի՝ Էրէյլիի ածուխի հանքերը բանեցնելու համար, Տամարըլէ-Գարագըլուի և Քէրթիշլիքի պարանաքարշ երկաթուղիներուն շինութիւնն յանձնեց Քէօլնի [Քոլոնէր] Ժ. Բաշլիկ Տան, որք են միակ տէր և շահագործող Օգդոյի պարանաքարշ Երկաթուղեաց դրութեան։[*] Սուէզի ծովախորշին մէջ Էլ-Թորէ ...քէի ուխտաւորները մաքրանոցի զանազան կայանները փոխադրելու համար նեղ երկաթուղի մը շինելու գործն յանձնուեցաւ Պերլինի Արթուր Քօրբէլ տան, որ ի գլուխ հանեց զայն։ Վայրաշարժներ [լօքօմօդիվ] և ուրիշ շոգեկառքեր շինելու համար մեծամեծ պայմանագրութիւններ ձեռք բերին վերջին տարիներս Միւնիխի Թ. Ա. Մաֆֆէի տունն և Քէօլնի Ֆոն տէր Զիբբէն Եղբարց և Ընկ.։ Նիւրէմպէրկի Մեքենագործ Ընկերութիւնը բազում պայմանագրութիւններ ստացաւ կամուրջներու շինութեան համար, և Միւլհայմի Ֆէլդըն և Կիյոմ տունն անցեալ տարի բազում կալվանիզէ պողպատեայ պարան արտածեց։ Նիւրէմպէրկի խողանակի և վրձինի մեծ տունն իր արտադրութեանց համար հրապարակ մը գտաւ Թուրքիոյ մէջ։ Քանի մը ճիւղեր որոց մասին ցարդ Ֆրանսա մենավաճառ կը վայելէր Թուրքիոյ մէջ՝ հիմա Գերմաններուն ձեռքը կ'անցնին։ Օրինակի համար, Թափցու երկաթէ վառարաններ [սօպա] սենեակ տաքցնելու կամ կերակուր եփելու համար, Թուրքիա կ'ղրկուին Վէսդֆալիայէ, Քարլսրուէէ, և մանաւանդ Սաքսոնիոյ մէջ Լաուխհամմըր գործարանէն, ա'յնքան և ա'յնպէս որ հիմա շատ աւելի են քան Ֆրանսական վառարանները։ Ամէն տարի այս տեսակէ 5,000 վառարանք կ'ղրկուին Թուրքիա, և գինն է 30 մարքէ 180 մարք, [1 մարք գրեթէ մէկ շիլին]։ Մինչեւ տասն տարի առաջ, յախճապակիէ վառարաններ Թուրքիա կ'ղրկուէին մի միայն Ֆրանսայէ։ Հիմա սաստիկ մրցում կ'ընեն Մայսէնի յախճապակիի գործարանք, և Սաարի գաւառին մէջ Մեթլախ քաղաքին Վիլլըրուա և Պօխ տունը։ Որովհետեւ Գերմաններուն յաջողութիւնն առ հասարակ կ'վերագրուի ապրանքին աժնութեան ու գեղեցկութեան միանգամայն, ուշագրաւ է դիտել թէ յախճապակիէ վառարաններու վրայ գերմանական գինները թէեւ ֆրանսական գիներէն բարձր են, այնու հանդերձ գերմանական այս սուղ ապրանքն է որ հիմա կ'սկսի իշխել հրապարակին՝ Թուրքիոյ մէջ։ Գերմանական վառարաններուն տեսակն անժխտելի կերպով գերազանց է կ'ըսուի։ Այսպէս ըլլայ թէ ոչ, սա' ճիշտ է որ գերմանական վաճառականութիւնն այնքան ազդուապէս ներկայացուած է իր գործակալներուն ձեռամբ Կ. Պոլսոյ մէջ որ տարուէ տարի կ'շահի ու կ'տարածուի։ Հիմա Գերմանիա և Աւստրիա-Հունգարիա, ի միասին, կ'հայթայթեն Արեւելք ղրկուած յախճապակիէ վառարաններուն 75 առ 100ը։ [**]

[1].—Այն 10 տարիէն շա'տ առաջ, 1870—71ի պատերազմէն ալ քանի մը տարի առաջ, Հէրր Սդրօհ, Բրուսիոյ «Հիւպատոսական գործակալն», իր անդրորդի Հէրր Քրուփի հետ, Ամասիոյ մէջ հիմնած էր ամենամեծ մետաքսագործարանն որ հաստատուած ըլլայ Թուրքիոյ մէջ, նաև ամենամեծ ջաղացք մը, մեքենական ամէն կատարելութիւններով։ Ասոնց վրայ աւելցան յետոյ գերմանական ուրիշ գործարաններ քոնեաքի և լուցկիի։ Հայփայի գերման գաղութին մէջ ալ այն տասնամեակէ աւելի առաջ սկսած է Գերմանաց ճարտարական գործունէութիւնը։ [Ծ. ԽՄԲ.]

[2].—Հանգուցեալ Ցաւոր փաշայի եպիսկոպոսական նախարարութեան օրով, որ թէպէտ նախկին պաշտօնեայ Օսմ. Պանքայի, աւելի շահաւոր գտաւ՝ փոխառութեան և Անատոլուի երկաթուղւոյ շինութեանց գործին համար գերման Տէօյչէ Պանքին հետ համաձայնիլ։ [Ծ. ԽՄԲ.]

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ՔՐՈՆԻԿ

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

Գեղարուեստական նոր խումբն ի Պաքու.—Գերմանաց էն մեծ թատերերգակին նշանաւոր «Տուն»ը.—Զիւտերման.— «Հայրենի Տան Պատիւը».— Սրտաշարժ խաղ մը.— ԺԹ. Դարուն բարոյականութիւնն ու գերմանական գրականութիւնը.—Կինն ու բարոյականութիւնը.— Մոլորեալ աղջիկն ու մեծ երջանկութիւնը.— Տիկին Սիրանուշի նոր դերը։

ՊԱՔՈՒ, 10 Հոկտ.

Թատերական եղանակը վերջապէս բացուեցաւ։ Ամիսներով խօսուեցաւ, անվերջանալի խնդիրներ իրարու յաջորդեցին, դերասաններու քմահաճոյքները, պահանջները լսուեցան։ Յանձնախումբը չէր գիտեր ի'նչպէս առաջնորդէր իրեն յանձնուած անղեկ նաւն անտեսանելի խութերու մէջէն։ Այս մարդիկ կատարեալ բարեյօժարութեամբ զինուած ըլլալու են որ գլուխ տուին ամէն կամայականութեանց, որ նոյն իսկ իրենց շահերը վտանգի դնելով, չյուսահատեցան, և վերջապէս յաջողեցան կազմակերպել խումբ մը որ բեմ կ'ելնէ գոհացուցիչ պայմաններու մէջ։ Մանաւանդ մարդ երբ աչքի առաջ ունենայ անցեալ տարուան 7—8,000 րուպլիի վնասը, կարծեմ գովեստի արժանի է նոր յանձնախումբին անձնուիրութիւնն, որ համեմատ կամ աւելի աննպաստ պայմաններով գլուխ կ'կանգնի, եւ լիաթռիչ ռոճիկներով հին եւ նոր դերասաններ կ'վարձէ։ Հայ թատերական ասպարէզին վրայ, դո'ւն ուրեք տեսնուած էր դերասաններու նիւթական դժուարութեանց դադարում բաւական երկար ատենի մը համար, մինչև հիմա չլսուած լաւ վարձատրութիւններ... ով։ Կրնանք ըսել որ անցեալ տարուան դերասանական խումբն ամբողջովին ներկայ է. բնական է բացառելով դժբախտ Դրեանցն, որուն պակասը շատ զգալի պիտի ըլլայ, եւ ապա չգիտեմ ինչ ...ով մը, խմբին գլխաւոր դերասաններէն մին, Պետրոսեանն, որուն հեռաւորութիւնն, ըստ իս, ուրիշ բանի վերագրուելու չէ քան խումբին կազմուելէն առաջ մեքենայութեանց գոյութեանը։ Դերասաններու իրարու դէմ նախանձ, ...ութիւնն ուրիշ ոչ տեղ մը կարելի է այդ աստիճան ծայրայեղօրէն հանդէս գալ, եւ ինչո՞ւ. վասն զի իւրաքանչիւրն իր ունեցածէն աւելի կը ցանկայ եւ ընկերոջն յաջողութիւնն իրեն համար ցաւի, անձկութեան պատճառ կ'դառնայ։ Հեռացնենք ուրեմն այդ ընկեր, եւ ահա' ամբողջ փառքը, պատիւն իր կարճ խելքով ի'րը պիտի ըլլայ։

Ահա' այդ նախանձն է պատճառ Պետրոսեանի դուրս ձգուելուն։ Նոյն իսկ լրագիրներու մէջ բանակռիւ մը նիւթ ընծայեց, եւ Պետրոսեան ստիպուեցաւ պատասխանել եւ կերպով մը արդարացնել իր մեկուսացումն։ Պետրոսեանի լեզուին մէջ դրին այնպիսի խօսքեր իբր թէ առանց իրեն թատրոնը գոյութիւն չի կրնար ունենալ, և ապա ամսական յաւելում մը, որպէս զի արդարացուած ըլլայ իրեն հեռացուելուն։ Ինքն հերքեց այն յիմարական խօսքը թէ առանց իրեն թատրոնը չի կրնար ապրիլ, մէջ բերելով Ադամեանի, Աստղիկի, Նուարդի, Տկն. Հրաչեայի թատրոնի բեմէն բացակայութիւնն, եւ սակայն ոչ նուազ յաջողութեամբ թատերական գործին շարունակուիլը։

* * *

Զիւտերմանի «ՀԱՅՐԵՆԻ ՏՈՒՆԸ» արդի եւրոպական բեմերգութեան ...ին գլխաւոր խաղերէն մին է. լուրջ, զգածուած, իրական տեսիլ մը, յատուկ գերման կեանքի, մեզ համար քիչ մը անմերձենալի և անշօշափելի իրական հիման մը վրայ շինուած։ Այդ իրականութիւն մեզ շատ չի շօշափեր. պատուոյ զգացումի տարօրինակ չափազանցութիւնը ցուրտ կ'թողու զմեզ. պատճառը կարելի է մեր մէջ եւ մեր շուրջն այդպիսի օրինակներ չտեսնելնիս եւ չհանդիպելնիս է. զինուորական կրթութիւնը, կարդացեր ենք գիրքերու մէջ, վէպերու մէջ, կարող է յառաջ բերել պատուոյ գերակշիռ չափազանց զգացումը. զինուորականութիւնն իմացեր ենք որ կ'արհամարհէ գեղարուեստը, վաճառականութիւնն, ինչ որ զէնքէն եւ արիւնէն դուրս է, եւ ինչ որ խաղին դիւցազնը բարձրաձայն կ'գոչէ. «Ի՞նչ ստոր բան է գեղարուեստ, առեւտուրը, ...ը.» բայց այդ իրականը մեզ համար իրական ըլլալէ հեռու է. կ'ըմբռնենք թէ հայր մը չտեսնէ իր յանցաւոր աղջիկը, չուզէ ընդունիլ զայն հայրենի տան մէջ, եւ չհասկնայ իր յանցապարտ աղջկան վարմունքին պատճառներն եւ ... արդարացումը. բայց չենք ըմբռներ թէ հայր մը, ըլլայ զինուորական, ըլլայ առագանի, այնքա'ն խոժոռ ըլլայ, այնքա'ն իր պատուոյ զգացումին նեղ շրջանակին մէջ ամփոփուած՝ որ չտեսնէ թէ այդ յանցաւոր աղջիկը գեղարուեստական աշխարհին մէջ ինչ եզական դիրք է գրաւեր, ի'նչ զոհողութիւններ է անուեր իր քրոջ, հօրը սիրոյն համար, ի'նչ չքմեղանքներ է խնդրում, և վերջապէս իր քոյրն ամուսնացնելու համար, ինչ անձնուէր զոհողութիւններ կ'ընէ։ Զէ՛, հայրն այս ամէնը կ'մոռնայ, այդ հայրն որ իր կեանքին վերջին քառորդը քրիստոնէական բարեգործութեամբ միայն կ'պարապի, և չի գիտեր կատարել քրիստոնէական ամենամեծ բարեգործութիւնն, այն է վերջապէս ներել դժբախտ աղջկանն յանցանքին և իր ծերուկ, դողդողացող բազուկներուն մէջ առնելով գուրգուրալ անոր վրայ որ միայն գուրգուրանք կ'սպասէ իր ծնողքէն։

ՄՈԼՈՐԵԱԼ ԱՂՋԻԿԸ

Մակտա դուստրն է գերման բարձրաստիճան սպայի մը որ ծերութեան պատճառաւ հանգստեան կոչուած է։ Հայրն այն հնաւանդ ժայռանման հաստատուն զինուորականներէն է՝ որ ամէն մէկ պարագայի իր գունդը կ'յիշէ, և յիշած ժամանակը կ'ոգեւորի, և եթէ ձեռքէն գայ կ'երթայ նորէն գընդին գլուխ կ'անցնի։ Իր տանը խորհրդակիցն է ...ով մը [հոգեւոր հովիւ, Պաստուել,] որ կարողացած է տիրապետել ծերունիին կամքին եւ կրօնական գործերու մէջ առաջնորդել անոր, նախագահ և հիմնարկու ըլլալ զայն կարգ մը կրօնային հաստատութիւններու։ Այդ տան մէջ կ'տիրէ աստուածավախ քրիստոնէի բարեպաշտութիւնն, որ կչռած է նոյն իսկ տանը մերկ եւ չոր կարասիներուն, հնամաշ պատկերներուն, եւ զինուորական խիստ և բարեկարգ անօրինութիւնն որ կը տեսնուի ամէն առարկայի վրայ, կնոջն եւ կրտսեր աղջկանն հլու հնազանդութեան արարքներուն մէջ։ Տասներկու տարի առաջ, Մակտան, իր անդրանիկ աղջիկն, հրապուրուելով երիտասարդի մը խոստումներէն, կ'հեռանայ տունէն։ Սիրահարն երախայ մը կ'թողու և աններեւոյթ կ'ըլլայ։ Մակտա, աշխարհի վրայ առանձին մնացած, օրուան հացէն զուրկ, տուն վերադառնալու բացարձակապէս անկարող, կ'նետէ ինքզինք գեղարուեստին երգչութեան ճիւղին մէջ, և երբ տեսարանը կ'բացուի, 12 տարի ետքը, Մակտա հասած է փառքի, պատիւի եւ արժանացած է ըլլալու ժամանակին էն նշանաւոր երգչուհին։

Հայրենի քաղաքին մոմիքը կ'մէկ իր քայլեր դէպ իր ծննդավայր։ Անոր համբաւը կրցեր է նոյն իսկ մտնել բարեպաշտ տանը սեմէն ներս։ Նշանաւոր երգչուհին կ'զբաղեցնէ ամէն միտք, ի բաց առեալ հօրը սառն եւ խստերախ սիրտը, որ կ'կրկնէ ու կը կրկնէ իր փախչող աղջկանը արարքն, որ կ'գոչէ «Ա՛լ Մակտա իմ աղջիկս չէ, ա՛լ ուրիշ աղջիկ չունիմ, բայց միայն կրտսերս, Մարիա»։ Բայց նոյն իսկ այդ կրկնութեան շարունակ Մակտայի անուան յիշատակութեանը մէջ չէ՞ք գտներ կսկիծ մը, ցաւ մը, մեկնող թռչունին, թանկագին քնքոյշ աղջըկան ետեւէն, ցաւ մը որ միայն իր զինուորական սեղմ և սահմանափակ պարտականութեան ձայնին առջեւ կը լռէ։ Միւս կողմէ սակայն կինն եւ կրտսեր աղջիկն հանդարտ չեն թողուր խեղճ ծերունիք։ Ամէն պարագայի մէջ կ'յիշեն Մակտայի անունն, և անոր շուրջը ծերունին սրտին մէջ կ'ուզեն արթնցնել ներողամտութեան ոգին։ Բայց ի զո՜ւր։ Ծերունին տնդրդուելի է. նոյն իսկ կ'բարկանայ, կ'զայրանայ երբ իրեն կ'յիշեցնեն հօր մը ճշմարիտ պարտականութիւնը։ Ինք չի դադրիր պոռալէ, «Չէ՛, Մակտա իմ աղջիկս չէ»։ Մակտա, իր կողմէ, քոյրը, ծնողքը տեսնելու ցանկութենէն մղուած, իրենց տան առջեւէն քանի քանի անգամ կ'անցնի կառքով, կանգ կ'առնու, կ'դիտէ, կը մեկնի, փունջեր, վարդեր կ'ուղարկէ տուն, որ զարմացմամբ կ'ստանան չը գիտնալով ո'ւսկից և թէ ո'վ է ուղարկողը։ Կին մ'է ղրկողը՝ կ'ըսէ սպասուհին, որ կ'իմացնէ նաեւ ամէն օր կառքի մը պատուհանին առջեւ կանգ առնելը։ Ասոնք այդ մեղմ եւ միօրինակ ընտանեկան կեանքին մէջ շփոթութիւն մը յառաջ կ'բերեն։ Ծերունիին բնական է լուր չեն տար, բայց Մարիան, ամենէն աւելի հետաքրքրողն է, որ մանաւանդ Մակտայի սիրոյն կարօտովը կ'տոչորի։

ԿՐՕՆԱՒՈՐԻՆ ՊԱՇՏՕՆԸ

Ահա' այդ պահուն է որ Բասդէօռը կրկին երեւան կուգայ։ Ծերունին կը մօտենայ եւ յուշիկ կ'պատմէ վարմունքը, կ'հասկցնէ երգչուհիին ո'վ ըլլալն, անոր իր հայրենի տան մտնելու ցանկութիւնն, իր հայրը, մայրը, քոյրը համբուրելու տենչանքը. կ'դիմէ ծերունիին զինուորականէն աւելի քրիստոնէի պարտականութեան, և կ'յաջողի վերջապէս համոզել որ Մակտան կարողանայ նետուիլ իր ծնողքին կարկառած թեւերուն մէջ։ Նոյն պահուն նորէն վարդէ փունջ մը մ'է որ կուգայ. «Ահա՛, կ'ըսէ հոգեւոր հովիւը, Մակտայի սիրոյն նշանը, պէտք չէ մերժել, ներողամիտ պէտք է գտանուիլ։» Մակտա, երգչուհիի փողփողուն հագուստներով, բարձրաձայն ծիծաղով, ուրախ զուարթ սրահէն ներս կ'պոռթկայ. ամէնէն առաջ Մարիան կ'գրկէ, կ'համբուրէ, կ'շոյէ։ Սիրանուշն որ Մակտայի դերը կ'կատարէր, շատ բնական էր այս դերին մէջ։ Մակտա կ'մոռնար որ այն տեղ Մարիայէ զատ ուրիշներ ալ կային, այնքան յափշտակուած էր Մարիայով, աչքովը պիտի լափէր իր քուրիկը, իր սիրանուշ սիրական քուրիկը, մինչեւ որ հայրը. «Է'հ, Մակտա', հոս ուրիշներ ալ կան» կ'ըսէ։ Մակտա կ'դառնայ հօրը, կ'համբուրէ, կ'նետուի ալեհեր ծերունիին թեւերուն մէջ, եւ յետոյ կ'չոյէ մայրը։ Խաղաղութիւնը, հաշտութիւնը հաստատուած է, բայց այդ առաջին քայլէն իսկ, բնաւորութեանց անհաշտութիւնն երեւան կուգայ. զինուորական հնաւանդ նախախնամաշնչում լեցուած ծերունի մը և ատանդական երգչուհիոյ մը թափառիկ և քմածին թեթեւութիւնն իրարու հետ ի'նչ պայքար մղելու են որ իրարու մտնեան։ Առաջինը չէ որ տեղի պիտի տայ, ոչ. բնաւորանի հարցը կ'ծագի։ Հայրը կ'ըսէ. «Ի՞նչ, միթէ քու հօրենական տունը չի՞ պիտի ապրիս եւ պիտի չթողո՞ւս «հիւրանոցը», այսինքն պանդոկն, ուր ամէն կարգի մարդիկ կան խառն։ Մակտան անմիջապէս կ'պատասխանէ խնդալով. «Ո՜հ, մարդիկներէն ի՞նչ վախ կայ. հիւրանոցն ունիմ ես իմ շնիկը, կատուն. հապա իմ երգապե՞տը, երիտասարդ մը։ Հոս ի՞նչպէս կրնամ գալ, իմ ամէն ժամերս ծախուած են։» Հայրը դէմքը կ'ծռէ եւ անդին կը դառնայ ու նորէն կ'կրկնէ. «Ո՛չ, հոս բնակելու ես, չեմ կրնար հանդուրժել որ Մակտաս տունէն հեռի բնակի։» Բասթէօռը կրկին կ'միջամտէ եւ կ'յաջողի համոզել այս անգամուն երգչուհին որ հօրը, քրոջը սիրուն համար այդ զոհողութիւնն յանձն առնու։ Ահա' վերջապէս Մակտա իր հօրը տանը մէջ հաստատուած է։

ՓՈՔՐԻԿ ՍԱՏԱՆԱՆ

Ուրիշ նոր անձնաւորութիւն մը երեւան կուգայ. Տքթ. Ֆոն Քէլլէր, պետական խորհրդական, որ փունջ մը ձեռքը կ'մտնէ սրահը Մակտայի ընծայելու։ Հարկաւ կռահեցիք թէ այդ բարձրաստիճան անձ նախկին սիրահարն է, որ տասներկու տարի ետքը կուգայ շարունակելու իր նախորդ դերն իր հիմակուան բարձր դիրքին մէջ։ Մակտան նախ ցրտութեամբ կ'ընդունի. Երեսն իսկ տեսնել չուզեր այդ դաւաճանին, խաբեբային, չի վարաներ իսկ երեսին նետել այդ մակդիրները, մանաւանդ՝ իր զաւկին հօրը խաբեբայութիւնը Մակտային տուն կուտայ բարոյախառն երգիծաբանական կծու յանդիմանութիւններ։

Ֆոն Քէլլէր կ'վախնայ նախ որ Մակտայի խօսքերը լսող ըլլայ, բայց միշտ դէմ կ'դնէ իր դիւանագիտական բառերովը՝ դրգռուող կնոջ հարցումներուն։ Մակտայի սակայն ուրիշ փորձութիւններ ալ կ'սպասեն. այդ ալ կրկին անհաշտ, անողոք հօրը կողմանէ։ Սա կ'փաճանչէ որ աղջիկը պատմէ իր անցեալը, մանաւանդ թէ մաքուր եւ անաղա՞րտ է միացած աղջիկը։ Մակտա կ'կարմրի. չի պատասխաներ ուղղակի։ Կասկածը սպրդած է հօրը սրտին մէջ։ Ֆոն Քէլլէրի երկրորդ այցելութիւնն, հօրը միջամտութիւնը կէս մը կ'բանան իր աչքերը. կ'ստիպէ խոստովանցնել Մակտան որ վերջապէս ճշմարտութիւնը կ'յայտնէ։ Հայրը գերագրգիռ յուզման մէջ, իր դողդողացող ձեռքերովը կ'առնու ատրճանակը ... Ֆոն Քէլլէրն սպաննելու։ Խեղճ ծերունին կ'ուզէ յիշել իր երիտասարդ օրերն երբ ամէնուն հետ կ'մենամարտէր, կ'փորձէ զէնքը, բայց ի զո՜ւր. դողդոջուն մատները չեն գործեր, ինք իրեն դէմ կ'կատղի, ինք իր ձեռքին կ'զարնէ, բայց պատի՜ւը, պէտք է լուծել վրէժը։

Պաստուելին, միջնորդական պաշտօն մը կրկին երեւան կուգայ, կ'կռահէ խնդիրին, յանձն կ'առնու ամէն ինչ կարգի բերել. կրկին կ'գտնէ Մակտան, կ'դիմէ անոր ամենաթաքուն սիրոյն, հոգւոյն, քրոջը պատուոյն որ իր պատճառաւ թշուառ պիտի ըլլայ, եւ կ'յաջողի համոզել որ Ֆոն Քէլլէր ձեռքն ուզէ, ազատելու համար հայրը կորուստէն, զինքն ալ անպատուութենէ։ Մակտան յուսահատած՝ իր ներկայութեան և յամառութեան հետեւանքներէն յառաջ գալիք դժբախտութիւնը տեսնելով յանձն կ'առնու զոհել իր անձը խաբեբային, մատնիչ տարփածուին։ Ֆոն Քէլլէր պաշտօնապէս կ'ներկայանայ հօրն և աղջկանը ձեռքը կ'խնդրէ։ Հայրն սպուշ կտրած չի հասկնար Տքթ. Ֆոն Պետական Խորհրդականին խօսքերուն. շնորհակալ կ'ըլլայ անոր պատուոյ ըզգացումներուն և յանձն կ'առնու աղջիկը համոզել։ Քէլլէրի և Մակտայի տեսակցութիւնը չսպասուած արդիւնք յառաջ կ'բերէ։ Քէլլէր նախ շնորհակալութեամբ, պատիւ կ'համարի իրեն ամուսնանալու Մակտայի հետ, բայց կարգ մը պայմաններ կ'առաջարկէ.

[*].—Զալամթիոյ—Բեղայի թունելին նման։

[**].—Մնացեալն՝ ԲՇ։

Նախ պէտք է երդչուհինը դադրեցնէ. Մակտա կ'դիմադրէ, կ'ընդվզի իր սիրական արուեստին դէմ եղած անարգանքին, բայց տեղի կուտայ. յետոյ Խորհրդականը կ'պահանջէ որ իրենցմէ եղած զաւակը բոլորովին հեռացնեն եւ ուրիշ անուան տակ որդեգիր տան. այդ առաջարկութեան վրայ Մակտա կ'կատղի, կ'գոչէ. «Կորի՛ր, վա՛տ, երեսդ չտեսնեմ։»

Կացութիւնը կրկին կ'կնճռոտի։ Հայրը կ'միջամտէ, կ'ուզէ ստիպել որ ընդունի Քէլլէրի ձեռքն եւ պայմանները. բայց Մակտա ա՛լ դադրած է հլու աղջիկը լինելէ։ Բարձրաձայն կ'աղաղակէ. «Ի՞նչ տուեր էք ինձ որ ինչ կ'պահանջէք։ Զաւակս մոռնա՞մ, հեռացնե՞մ, անկարելի է։»— Հայրը կը բարկանայ, կ'գոչէ. «Տո՛ւն. [illegible]»—

Մակտա ա՛լ չի համբերեր, կ'վարանի, բայց վերջին ճիգով մը կ'արտասանէ սա՛ ծանր եւ վճռական խօսքերը, վերջ տալու համար հօրը թախանձանքներուն եւ վատ սիրահարին ստիպումներուն. «Միթէ Ֆոն Քէլլէր առաջի՞ն մարդն էր» կ'պոռայ։

Խե՛ղճ ծերուկն ա՛յդ խօսքին վրայ կաթուածահար կ'իյնայ կ'մեռնի ու վարագոյրը կ'իջնէ։

*** Զիւտէրմանի այս խաղ բարոյական ճգնաժամի պատկերը կ'ներկայացնէ։ «Բարոյականութիւնը կը մեռնի կոր» կ'աղաղակեն բարոյասէրները. կոշտ իրականութիւնը կ'խեղդէ, կ'գոչեն, ամէն ազնիւ զգացումները, մարդս անասնանալու վրայ է, մարդարարածը կ'իյնայ հետզհետէ, եւ տեսակ մը վայրենութիւն կ'տիրէ դարուս վրայ։ Զիւտէրման բողոք կ'արձակէ այդ կացութեան դէմ, եւ գոնէ զինուորականութեան մէջ կարելի է, կ'ըսէ, գտնել բարոյականի հետքերը, վերջին մնացորդը մեռնող դարուն ապականիչ բարքերուն։

Խաղին տպաւորութիւնը ծանր է, կապարի նման ծանր, երկաթի նման կարծր, լախտի նման կ'իջնէ, եւ կոշտ չեշտերով վեր կ'հանէ եւրոպական կեանքի վարագոյրին գաղտնի ծալքերը։ Կ'յուսայինք վայրկեան մը որ գոնէ կրօնքը մինչեւ վերջը պիտի կատարէր իր դերն եւ փրկէր ընտանիքին, բարոյականին պատիւը. բայց ի զուր, այդ յոյսն ալ կորսուեցաւ, փճացաւ, կրօնքն ալ ուրեմն օգուտ չունի հոն ուր զգացումներն ոտք ելած են։ Ո՞վ եւ ի՞նչ պիտի փրկէ մարդկութիւնն. ուրեմն յոյսի նմոյշ մը իսկ չի պլպլար ցաւագար բարուց ի բուժումն։ Շատ յոռետես է թատերագիրը, բայց մայրական սիրոյ բարձրութիւնը կ'յաղթանակէ ամէնուն վրայ. հոն է որ պարզերես կ'հանէ կինն եւ կ'թեթեւցնէ ապականութեան հարուածն, որ աւերներու կոյտ մը կը բարձրացնէ քաղաքակրթութեան դիմակին ներքեւ։

*** Գալով դերասաններուն, երեք չորս ամսուան դադարէ մը վերջ, նոր ուժով, նոր կազմով բեմ կ'ելլեն։ Հետաքրքիր է տեսնել թէ որքա՞ն յառաջացեր են։ Գլխաւորներն էին Արէլեան՝ հօր դերին մէջ եւ Սիրանոյշ, Մակտայի դերին մէջ։ Արէլեան կարող դերասան մ'է. անցեալ տարի իր ուժերը ցոյց տուած էր, այս անգամուն ալ ծերունի զինուորականին հոգեբանական վիճակն յաջող կերպով դուրս բերաւ. չափազանցութիւնն որ գլխաւորաբար դերասաններուն պակասութիւնն է, այս տեղ ալ երեւան կուգայ, բայց ոչ այնքան շօշափելի կերպով։ Արէլեան ըմբռնած էր դողդոջուն ծերունիի աւանդապաշտ բնոյթն, եւ զօրաւոր չեշտերով ուրուագծեց զայն, մանաւանդ Ա. եւ Գ. արարներուն, ուր առաջին մերժումէն յետոյ տեղի տուաւ Պաստէլլին կրօնասէր խորհուրդներուն, եւ յանձն առաւ ընդունիլ Մակտան իր տունը։ Աւելորդ է ըսել թէ բուն յաջողութիւնը վերապահուած էր Սիրանոյշին, որ ընդհանուր գոհունակութիւն հրաւիրեց իր վրայ։ Բայց նշմարելի էր որ Սիրանոյշին աւելի կ'յարմարէր թեթեւաբարոյ, թռուցիկ աղջկան դերը քան տխուր, զղջացող, լալահառաչ կնոջ վիճակը։

Միւս դերակատարներուն մէջ պէտք է յիշել Մարի-Հրանոյշ կրտսեր աղջկան դերին մէջ, անփորձ, զուրգուրացող քրոջ մը սիրուն խաղովը։ «Սիրահարի» [Ժէօն Բրըմէի դերակատարին] պակասը կրկին եւ կրկին զգալի կ'ըլլայ։ Անցեալ տարի Օհանեան մը կար, որ ծայրէ ի ծայր անընդունակ էր. այս տարի եկեր է Աղայեան մը որ առջի խաղին մէջ իսկ ցոյց տուաւ իր անընդունակութիւնը, մանաւանդ լեզուի արտասանութեան խակութիւնը։ Կ'սպասեն Օր. Գարագաշի, որուն մեկնումը քանի շաբաթէ ի վեր ծանուցած են, բայց տակաւին հասած չէ։ Յանձնախումբը խոստացած է այս տարի բեմ հանել նոր խաղեր, որուն ոչ նուազ անհամբերութեամբ կ'սպասեն։ (*)

Մ. ՇԱՀՆԱԶԱՐ

(*)—Ո՛րչափ ալ, ի դէպս եւ յանդէպս, ծաղրեն, քաշքշեն, նախատեն «հոսհոս»ները, (Պոլսահայերը կամ առ հասարակ Տաճկահայերն), անոնց խելքը, կրթութիւնը, գրականութիւնն, եւն., ռուսահայ թերթերը չեն կրնար մոռնալու ընել Պոլսեցի դերասաններէն եւ դերասանուհիներէն աւելի յաջողակ թատերական գործիչներ իրենց մէջ իսկ, (թէեւ հոգի կուտան թատրոնի համար,) եւ ո՛չ իսկ՝ այն դերասաններուն ու դերասանուհիներուն արարքն ու վարմունքը նկարագրելու համար՝ Շահնազարեանի նման քրոնիկագիր մը կրնան ցոյց տալ իրենց բոլոր բովանդակ մամուլին մէջ։ Իրենք քանի չհասնող եւ ամէն պատուութիւն իրենց վրայ եւեթ տեսնող յաւիտենական հպարտներն են միայն, այն Վրացի ազնուականներուն նման որոց մէջ կ'ապրին։ (Մ. ԽՄԲ.)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՔ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՇՓՈԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երէկ իրիկուան եւ այս օրուան թղթաբերներով առնուած եւրոպական լրագիրք կ'ծանուցանեն թէ «Եւրոպական կացութեան հետզհետէ շփոթելուն եւ օրուան խնդիրներուն ծանրանալուն պատճառաւ, Վիլհէլմ Կայսր հարկ դատած է կարճեցնել իր այնքան հաճելի ուղեւորութիւնն ի Ս. Երկիր։ Երիքով պիտի չեր'թայ, եւ Սուրիա ալ կա՛մ բնաւ պիտի չպտըտի, կամ խիստ քիչ, շուտով դառնալու համար Պերլին, եւ գործերուն գլուխն անցնելու համար։»

Անցեալ շաբթու մեք ալ կ'ըսէինք «Միջազգային կացութեան» մը մէջ թէ «Ցորչափ Վիլհէլմ Կայսր կ'շրջագայի ի Պաղեստին, եւ չի կրճատեր իր ուղեւորութիւն, վախ չունենանք անմիջական խառնաշփոթութիւններէ միջազգային կացութեան մէջ։»

Բայց կ'երեւի թէ Ֆաշոտայի խնդիրը դեռ չէ լմնցած, հակառակ քաջարի եւ կարիճ հազարապետին՝ Մառշանի՝ դարձին։ Կ'երեւի թէ՝ հերքումներուն հակառակ՝ Ռուսիա քաջալերած է զՖրանսա Անգլիոյ դէմ Եգիպտոսի խնդիրն յարուցանելու. եւ վերջապէս, կ'երեւի թէ Տրէյֆիւսի գործին առաջիկայ երեւոյթներուն նկատմամբ անստուգութիւն կ'տիրէ, որ կրնայ դպչիլ Ֆրանսայի միջազգային կացութեան։ Չինու կողմէն ալ ապահովիչ լուրեր չկան բնաւ։ Ընդհակառակն։

Այսպէս թէ այնպէս, օրուան խնդիրներն ամէն ժամանակէ աւելի հոգ կ'պատճառեն, եւ գերման լրագիրք ցաւ կ'յայտնեն որ Կայսրը կ'հարկադրի կրճատել ուղեւորութիւն մը յորմէ այնքան համ կ'առնուր։

ՄԱՄՆԱՒՈՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ.—Այս անունով կրօնական աղանդ մը կայ Ամերիկայի մէջ, որ գրեթէ 50,000 յարողներ ունի։ Աղանդը թէ՛ կրօնական, թէ բժշկական եւ թէ հրաշագործական է միանգամայն, եւ արագ արագ յառաջդիմութիւններ կ'ընէ նաեւ Անգլիոյ մէջ։ Այս երանելիները բժշկութիւնը կ'մերժեն. բնաւ բժիշկ չեն կանչեր իրենց հիւանդներու համար, այլ այս մասին հաւատարմաբար եւ բառ առ բառ կ'հետեւին Յակոբոս Առաքելոյն հետեւեալ պատուէրին. «Եթէ ձեր մէջէն մէկը հիւանդանայ, թո՛ղ կանչէ երէցն որ աղօթէ իր վրայ եւ իւղով օծէ զինքը։» Բժշկին դէմ սնուցուած այս տարօրինակ նախապաշարումն երբեմն հանրային ուշադրութեան առարկայ կ'ընէ զիրենք, ինչպէս եղաւ անցեալ շաբթու Լոնտոնի մէջ, ուր դատարանի առջեւ կանչուեցան սպասպան մը եւ իր կինը Ճէյմս Քուք եւ Կրէյս Քուք, որք ամբաստանուած են թէ բժիշկ կանչել չտալով իրենց 20 ամսուան աղջկան մահուան պատճառ եղած են։ Խեղճ աղջիկը կապոյտ հազէ բռնուած էր, բայց իր ծնողք կ'շատանային միայն իրենց աղանդին երէցը կանչելով, աղօթելով ու իւղով օծելով անոր մարմինը։ Բժշկական տեղեկագիրը հաստատեց թէ, եթէ բժիշկ կանչուած ըլլար, աղջիկը չպիտի մեռնէր այնքան շուտ, եւ ամենայն հաւանականութեամբ, թերեւս կարենար մահուանէ ազատիլ։ Ընդհ. դատախազը կ'հետեւցնէր թէ ամբաստանեալք բժիշկ կանչելու պարտաւորութիւններն զանց ըրած ըլլալով, աղջկան մահը փութացուցեր են եւ հետեւաբար մարդասպանութեան ոճիրը կ'ծանրանայ իրենց վրայ։ Առաջին նստին մէջ երդուեալք վճռոյ մը վրայ չկրցան համաձայնիլ։ Ճէյմս Քուք յայտարարեց թէ ինքն ու իր կին Տիրոջ վստահացած էին, եւ սկսաւ երկար կրօնական ճառ մը խօսիլ, երբ նախագահն ըսաւ իրեն թէ ինք վկայութիւն տալու եկած էր ոչ թէ իրենց քարոզ տալու։ Երդուեալք խորհրդակցութեան սենեակը քաշուեցան եւ սակայն չկրցան համաձայնիլ։ Նախագահն հարցուց իրենց թէ ի՞նչ դժուարութիւն ունէին։ Երդուեալներու պետն ըսաւ թէ իրենցմէ մին չի համաձայնիր։ Այն ատեն նախագահն ըսաւ երդուեալներուն. «Եթէ աղջկան մահը փութացուցուած է ծնողքին բժիշկ կանչելու զանցառութենէն, ձեզ կը մնայ ձեր պարտքը կատարել։ Գործը մ՛ի ձգձգէք, ապա թէ ոչ զձեզ կը ճամբեմ եւ ուրիշ երդուեալներ կ'բերեմ։» Երդուեալք կարճ խորհրդակցութենէ մը ետք, ամբաստանեալներն յանցաւոր ըլլալը վճռեցին։ Այն ատեն նախագահն ամբաստանեալներուն դառնալով, ըսաւ. «Կ'զգամ որ ձեզ ընելիք դիտողութիւններս ձեր վրայ ազդեցութիւն չպիտի ընեն, բայց մանաւորապէս կ'խրատեմ զձեզ— եթէ Աստուած ուրիշ զաւակներ պարգեւէ ձեզ— որ աղէկ խորհիք թէ ուղիղ ճամբու մը հետեւած կ'ըլլա՞ք, զանց ընելով այն աշխարհային միջոցները զորս Աստուած մեր պէտքին համար տուաւ այս աշխարհի մէջ։ Յիշեցէ՛ք որ Նա յորդորեց զմեզ օգտուիլ գիտութեան եւ արուեստից մեզ ընծեռած դիւրութիւններէն։ Ասոնք ալ կը զրկուին իր կողմէ, ինչպէս կերակուրը կ'զրկուի իր կողմէ—իր կողմէ կ'զրկուին մեզ՝ օգտուելու համար։ Խորհեցէք բաժնի վրայ, եւ տեսէք թէ ապագային չէ՞ք կրնար այսպիսի ընթացք մ'ունենալ։ Կ'ըլամ որ դուք ալ կը խորհիք թէ ձեր ըրածն ուղիղ չէր։ Ես ալ բացարձակապէս համոզուած եմ թէ շատ սխալ ճամբու հետեւեր էք, թէ օրինազանց եղեր էք։ Դուք զանց ըրած էք մարդկային բնութեան թելադրած միջոցները, բայց կ'զգամ թէ պէտք է յարգեմ ձեր համոզումն որուն այդքան եռանդով փարեր էք։ եւ այս անգամուան համար միայն կը ներեմ ձեզ։ Գացէք, եւ ինքզինքնիդ ուղղեցէք այսուհետեւ»։ Ընդհ. դատախազն ըսաւ թէ ամբաստանեալոց աղանդին մէկ ուրիշ անդամին, որ վկայութեան եկած էր, զաւակն ալ կեղծմահէ բռնուած է։ Ասոր վրայ նախագահն յարեց թէ Քուք ընտանիքին արուած ներումը չի նշանակեր թէ այս տեսակ ուրիշ յանցանք անպատիժ պիտի մնայ։ Անդամն ականջովը լսեց նախագահին այս խօսքն, եւ հարկաւ փութայ բժիշկ կանչել զաւկին կեղծմահը դարմանելու։

ԱՆԳԼ. ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ.— Լոնտոնի մէջ սկսաւ հրատարակուիլ առեւտրական շաբաթաթերթ մը, որ Բրիտանական կայսրութեան զանազան մասերուն առեւտրական շարժման վրայ շահեկան տեղեկութիւններ պիտի հաղորդէ։ Առաջին թիւը Չինաստանի մէջ անգլիական վաճառականութեան նուիրած է, նոյն երկրին առեւտրական ընդարձակ քարտէսովը։ Տպագրիչն էր թերթի մէջ կ'ըսէ. «Մեր նպատակը չէ երեւակայական ողբեր կարդալ բրիտանական ճարտարարուեստին անկման եւ նուազման վրայ. ոչ ալ նախանձոտ գանգատներ ընել ուրիշ ազգերու ձեռնարկութեանց եւ ճարպիկութեան մասին։ Զօրեղ եւ պինդ մէթոտներով շինուած է Անգլիոյ առեւտրական գերակշռութիւնը։ Կ'խոստովանինք որ ազգերն արթնցած են առեւտրական մրցումներու համար, անխուսափելի էր այս. կ'ընդունինք անոնց հրաւէրն, եւ մեր ուժին ու մրցման արժանի թշնամիներու գալուստը կ'ողջունենք։ Մեր նպատակն է դրդել, խրախուսել, սրտապնդել անգլիացի վաճառականներն եւ գործարանատէրերն աշխարհածաւալ ձեռնարկութեանց եւ կորովոյ հին մէթոտներով, անգլիական վեհ գերակշռութեան ամէն մրցումի հանդէպ։» Բարի յաջողութիւն։

ՄԱՏՐԻՏԻ զինուորական հրամանատարն արգիլեց ժողովրդային գումարում մը զինուորական Ակումբին մէջ։ —Վալէնսի մէջ երեսփոխանի մը ձերբակալութեան ատեն անկարգութիւններ պատահելով զինուորք միջամտեցին։

ՊՈՒՔՐԷՇԻ մէջ սկսաւ հրատարակուիլ Ռումանիա անուն երկրորդ Ֆրանսերէն թերթ մը։

ՔԻԼԻ ԵՒ ԱՐԺԱՆԹԻՆ իրենց սակաւ խնդիրները լուծելու համար որոշեցին հինգ պատուիրակներ կարգել որ Նոյ.ի առաջին կիսուն պիտի գումարուին ի Պուէնոս Այրէս, Բունս Ագաքամա գաւառին գործը վերջացնելու։ Եթէ իրենք չկրնան համաձայնիլ, Արժանթինի ամերիկեան դեսպանն երկու պատուիրակներու հետ համախորհուրդ վճիռ պիտի լուծէ։ Այս կերպով իրաւարարութեան համար ըլլալիք յապաղմանց եւ ծախուց առաջքը պիտի առնուի։

ՍՈՍԿԱԼԻ ՓՈԹՈՐԻԿ մը անցեալ շաբաթ օր մեծ վնասներ հասցուց Լոնտոնի հարաւային կողմը Բէմպըրուէլ արուարձանին։ Կայարանին դիմաց գտնուած մեծ պանդոկին տանիքն հովին սաստկութենէն փլչելով, պանդոկն անբնակելի եղաւ։ Միեւնոյն օրը Քալէի վրայ ալ սաստիկ փոթորիկ ծագեցաւ։ Ցամաքին վրայ եւ այնքան սաստիկ էր հովը որ Լոնտոնի կառախումբն չորս ժամ ետքը ճամբայ ելաւ։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ Մարքօ-Բոլօ զրահաւորն, որ չինական ջուրերուն մէջ կը գտնուի, Քիաօ-Չէու գնաց քաղաքավարական այցելութիւն տալու Բրուսիոյ Հայնրիհ իշխանին։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ զօրավար Կասդին յանկարծամահ եղաւ, Հանգուցեալը ծովեզերքներու պաշտպանութեան համար հրետանւոյ աշխատութեանց քննիչ էր։

ԲԱՐԻԶԻ Գեղարուեստից Ակադեմիոյ մէջ նախագահ Մ. Ֆաէմբէ ընդհանուր տեսութիւն մ'ըրաւ տարւոյն մէջ մեռեալ նշանաւոր արուեստագէտներու վրայ։ Մասնաւորապէս գովեց Շարլ Կարնիէ արուեստագէտն, որ նշանաւոր եղաւ «աշխարհագրական անուններու տառադարձութեան վրայ» երկասիրութեամբը։

ՎԻԼՀԷԼՄ Կայսր ի Կ. Պոլիս գերմանական դեսպանատունն այցելած միջոցին, երաժշտախումբը նուագեց նաեւ Ն. Վեհափառութեան յօրինած մէկ երգը։ Վիլհէլմ Բ. երգէն յետոյ հարցուց երաժշտապետին թէ ի՞նչպէս կ'գտնէ իր փոքրիկ նուագն. երաժշտապետը պատասխանեց. «Այս երգ հիացում կ'ազդէ մեզ, վասն զի մեր կայսեր շինածն է։»

ՌՈՒՍԻՈՅ ճամբաներու եւ հաղորդակցութեանց նախարար Խիլքով իշխան այս միջոցիս Պերլին կ'գտնուի։ Նշանաւոր մարդ մ'է այս նախարար, որ իր արդի պաշտօնը չընդունած, ուղեւորած է Եւրոպա եւ Ամերիկա, ամէն տեղ երկաթուղիներն ուսումնասիրելու։ Յետոյ Լիվըրբուլի մէջ վայրաշարժերու գործարան մը մտաւ, ուր իբրեւ պարզ մեքենավար աշխատեցաւ եւ կառախումբի վարիչ ու կայարանապետ եղաւ ու Ռուսիա վերադառնալով նմանօրինակ պաշտօններու մէջ մտաւ, եւ Թուրքեստա պատերազմին ատեն կարմիր Խաչի ընկերութեան ծառայեց։ Զօր. Անէնքովի հետ աշխատեցաւ անդրկասպեան երկաթուղւոյն շինութեան. Պուլկարիոյ հանրօգուտ շինութեանց նախարար եղաւ. յետոյ յաջորդաբար տնօրէն կարգուեցաւ Վարշաւայի, Սամարայի երկաթուղեաց եւ վերջապէս Ռուսիոյ բոլոր երկաթուղեաց ընդհանուր տեսուչ։

ՊՈՄՊԱՅԷ կ'հեռագրուի թէ Քաշմիրի Շրինիկար քաղաքին մէջ մեծ հրդեհ ծագելով, հրոյ ճարակ եղան Նոր պալատը, պետական դիւրօշը, քաղաքին դարմանատունն, հեռագրատունն ու թղթատունն եւ շատ տուներ։ Մէկ հոգի մեռած եւ շատեր ալ վիրաւորուած են։

ՌՈՒՍԻԱ ներկայ տարւոյ առաջին վեց ամիսներուն արտածած է 357 միլեոն 648,000 րուբլի ապրանք եւ ներածած՝ 269 միլեոն 825,000ի։ Անցեալ տարուան վրայ մեծ յառաջդիմութիւն կայ։

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ Մարիա Թէրէզա մարտանաւն, որ Սանդիակոյի ծովախորշին մէջ Ամերիկացիք յաջողեցան ջուրին երեսն հանել, Նորֆոլք հասեր է։

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ Լուիզիա Բրէմուտա շոգենաւն Հոկտ. 13ին Սիրայէն մեկներ է դէպի Պարչէլոնա, ուր պիտի հասնէր Հոկտ. 19ին։ Շոգենաւն անյայտ եղած է եւ չի գիտցուիր թէ ի՞նչ եղած է. Նաւապետ, նաւաստի եւ ճամբորդ ամենքն ալ անյայտ եղած են։ Շատ մ'ընտանիքներ սգոյ մէջ են։

ՖՐԱՆՑ-ԵՈՍԷՖ ԿԱՅՍՐԸ պատուանշաններ շնորհած է Ռոտշիլ Բէօն եւ Մայէր բժիշկներուն ու գթութեան երկու քոյրերուն, որք անձնուիրաբար դարմանած էին ժանտախտէ բռնուող Պարիզ ծառան, Տքդ. Միւլլէրն եւ Ալբին Բէչս հիւանդապահ կինը։

ՀԱՄՊՈՒՐԿԻ Նիւ-Եորք մեկնող Բրէդօրիա շոգենաւը, ճամբայ ելնելու վրայ էր, երբ Ամերիկայի հիւպատոսն արգիլեց մեկնելու այն ամէն աւստրիացիներն, որ Վիեննայէն Համպուրկ եկած էին։ Մ. Նահանգները կ'պահանջեն որ Վիեննա եկող ճամբորդները 14 օրուան քարանթինայի ենթարկուին։

ԼԵՄՊԵՐԿԻ ոստիկանութիւնը Չերնովիցի մէջ ձեռք ձգեց դրամանենգներու խմբակ մը, որք երկար ատենէ ի վեր կեղծ ոսկի եւ արծաթ դրամներով կ'ողողէին Աւստրիոյ հրապարակը։ Եղեռնագործներն իրենց տան մէջ ձեռք ինկած են հանդերձ իրենց օգնականներով եւ գործաւորներով, որոց թիւն էր 25 հոգի։

ՕՐՈՒԱՆ ԼՈՒՐԸ Բարիզի մէջ քանի մը լրագիրներուն Տրէյֆիւսի անձին եւ բանտարկութեան մասին գրածներն են։ Քանի մը թղթակիցներ արդէն ճամբայ ելած Սատանայ կղզին, ուր կ'յուսան թէ պիտի կարենան Տրէյֆիւսի նկատմամբ նոր մանրամասնութիւններ ստանալ։ Մադէնի, Իլիւսդրասիոնի եւ ուրիշ թերթերու թղթակիցներ հետաքրքրաշարժ թղթակցութիւններ հրատարակել տուած են իրենց թերթերուն մէջ, ուր կ'պատմուի թէ Տրէյֆիւս ամենախիստ հսկողութեան ենթակայ է գիշեր եւ ցորեկ, թէ ամէն առտու ժամը 5ին կ'ելնէ եւ մինչեւ 11 կ'շրջագայի, անձամբ ինքն կ'եփէ իր կերակուրները, խիստ մաքուր կ'հագուի եւ թէ վերջապէս կատարելապէս ողջ առողջ է։ Թղթակիցները դեռ մինչեւ հիմա չեն կրցեր տեղեկանալ թէ արդեօք Տրէյֆիւս Ֆրանսայի մէջ անցած դարձած դէպքերուն ծանօ՞թ է թէ ոչ, իւրաքանչիւր թղթակից իր երեւակայութեան ազատ թռիչ տուած լսածն եւ կռահածն ուզած կերպիւ կ'տեղեկագրէ։ Գրուածներէն յայտնի կ'ըլլայ թէ Սատանայի կղզիին բանտարկեալը բնաւ բանէ մը տեղեկութիւն չունի։

—Տրէյֆիւսի հետ Սատանայի կղզին կ'գտնուին բժիշկ մը, 4 գթութեան քոյրեր եւ 8 հատ ալ պահապաններ, որոնք 14 օրն անգամ մը կ'փոխուին եւ արտաքին հաղորդակցութենէ արգիլուած են։ Ասոնց խստիւ արգիլուած է Տրէյֆիւսի հետ խօսիլ. արդէն վէս եւ հպարտ բանտարկեալն իր գալստենէն ի վեր կ'դժկամակի ասոնց խօսք մ'ուղղել։ Մինչեւ հիմա Տրէյֆիւս մի անգամ անհանգիստ եղած է, այն ալ Սատանայ կղզին տանելուն առջի օրերը։ Յանկարծ վրան մարմրուք մ'եկաւ, որ ընդամէնն տեւած է հազիւ 2 մանրերկրորդ։

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ կ'յայտարարէ թէ Խաղաղութեան Յանձնաժողովին սպանիացի պատուիրակներն յանկարծակի եկեր են ամերիկացի պատուիրակներուն պահանջումներէն, որք կ'ուզէին անպայման կերպիւ Փիլիպպեանց Արքիպեղագոսին Միացեալ Նահանգաց թողուիլը։ Սպանիացի պատուիրակներն ամերիկացիներուն առաջարկութիւնն իրենց Պետութեան հաղորդեր եւ հրահանգ ուզեր են։ Բայց որովհետեւ Մանիլայի առման առթիւ երկու պատերազմիկ կողմէ ալ ստորագրուած պայմանագրին մէջ այսպիսի յօդուած մը չկայ, կ'կարծուի թէ Սպանիա խստիւ պիտի բողոքէ։

—Մադէն կ'ծանուցանէ թէ սպանիացի պատուիրակները դիտաւորութիւն ունին Յանձնաժողովին աշխատութիւնները դադրեցնել եւ մեկնիլ, եթէ ամերիկացի պատուիրակները պահանջումնին ետ չառնեն, Սպանիա այս առթիւ բողոքագիր մը պիտի ղրկէ մեծ Տէրութեանց եւ յայտարարէ թէ յաղթական կողմը չարաչար կ'գործածէ իր ոյժն, որոյ զոհ կ'երթայ Սպանիա։

— Ռիւդէրի գործակալութիւնը Ուաշինկդընէ առնելով կ'յայտնէ թէ նախագահ Մաք Քինլի, իր կողմէ կարգուած պատուիրակներուն Բարիզ մեկնումէն ի վեր, համոզում գոյացուցեր է որ Ամերիկայի մէջ կարծեաց բուռն հոսանք մը կայ, որով կ'պահանջուի բոլոր Փիլիպպեանց կղզեաց, ասոր համար է որ կ'քաջալերէ այս կարծիքներն եւ ըստ այնմ ալ հրահանգ տուած է Բարիզի ամերիկեան պատուիրակներուն։

ՄԱՌՇԱՆ Գահիրէ մեկներ է Ֆրանսացի բժիշկի մը ցուցնելու համար ինքզինքն, որ կ'տառապի յօդացաւէ։ Մառշան հոն պիտի սպասէ Պարադիէին, որ կ'ըսուի թէ Ֆաշոտայի պարպումին հրամանագիրը կ'բերէ։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ Թղթատարութեան պաշտօնատան նախկին պաշտօնեայ, Լաւրիսլաւ Հանուս, ի յիշատակ կայսեր յիսնամեայ Յոբելեանին, պաշտօնատան նուիրեր է իր նամականդրոշմներու հաւաքածոն, որոյ մէջ կ'գտնուին խիստ արժէքաւոր եւ հին դրոշմներ։ Հանուսի հաւաքածոն միայն Աւստրիոյ-Հունգարիոյ նամականդրոշմներու մէջ կ'կայանայ. հաւաքարար հաւաքիչն երկար տարիներ աշխատած է ձեռք ձգելու համար Հապսպուրկեան Տան սեպհական նամականդրոշմէն սկսեալ մինչեւ հիմա տպել տուածները։

ՌՈՒՍԻՈՅ հանգուցեալ Աղէքսանդր Գ. Ցարին հոգւոյն համար Վիեննայի մէջ կատարուած հոգեհանգստին ներկայ գտնուեր է Յունական արքայական զերդաստանն, ի գլուխ ունենալով Գէորգիոս Թագաւորը։

ՎԻԼՀԷԼՄ ԿԱՅՍՐՆ ՈՒ ԿԱՅՍՐՈՒՀԻՆ ՅԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Ինչպէս երէկ ծանուցած էինք, Վիլհէլմ Կայսրն ու Կայսրուհին երէկ առաւօտ ժամ 4ին ատեններն Երուսաղէմէ մեկնեցան յատուկ կառախումբով, եւ միջօրէին Եաֆա ժամանեցին։ Կայս. հետեւորդք եւ հիւրամեծար փաշաներն ալ նոյն կառախմբին մէջ կ'գտնուէին։ Երուսաղէմէ մեկնումն յոյժ մեծափառ եղաւ։ Բոլոր քաղաքային ու զինուորական իշխանութիւնք եւ կրօնական հասարակութեանց գլուխները մինչեւ կայարան հետեւեցան Օգոստափառ հիւրերուն։ Ժողովրդեան անհուն բազմութիւն խռնուած էր կայարանին շրջակայքը։ Կայս. կառախումբն, ցնծագին աղաղակներու եւ կեցցէներու մէջ, մեկնեցաւ Ս. Քաղաքէն։ Եաֆայի կայարանին մէջ նոյն մեծափառ ընդունելութիւնը տեղի ունեցաւ։ Կայարանէն մինչեւ Նաւամատոյցը, հեծեալ ու հետեւակ զինուորներ բարեւի կեցած, զինուորական բարեւներ ընծայեցին։ Քաղաքն համայն ոտքի վրայ էր Կայս. հիւրերուն մեկնումը դիտելու համար։ Վիլհէլմ Կայսր ու Կայսրուհին ուղղակի Հոհէնցոլլըրն զբօսանաւը գացին։ Օսմ. բերդը թնդանօթով ողջունեց Հոհէնցոլլըրնի մեկնումն, որուն կ'հետեւէին Հէլա եւ Հէրդա յածաւորակներն, ու Կայս. Իզմիր յածաւորակն ուր կը գտնուէին հիւրամեծար փաշաները։ Հոհէնցոլլըրն մեկնելէ առաջ, Եաֆայի առջեւ բաւական կեցաւ եւ Կայսրն ու Կայսրուհին շոգենաւին մէջ ճաշեցին իրենց հետեւորդներուն հետ։ Ապա երեկոյեան ժամ 12ին Հոհէնցոլլըրն ճամբայ ելաւ դէպի Պէյրութ, ուր պիտի հասնէր այս առաւօտ։

—Վիլհէլմ Կայսրն ու Կայսրուհին Երուսաղէմ հասնելնուն պէս, Վեհ. Սուլթանին կողմէ ուղղեալ հեռագիր մը ստացած են, որով Ն. Կ. Վեհափառութիւնն Իր Օգոստափառ հիւրերուն ողջունութիւնը կ'հարցնէր եւ իր գոհութիւնը կ'յայտնէր ողջամբ Երուսաղէմ ժամանած ըլլալնուն համար։ Կայսրն ու Կայսրուհին անմիջապէս հեռագրով պատասխանած են՝ իրենց ջերմագին շնորհակալութիւնն յայտնելով Կայս. սոյն անմոռանալի հոգածութեան ու պատուասիրութեան համար։

—Վիլհէլմ Կայսրն ու Կայսրուհին, Հայֆայի ու Եաֆայի մէջ, Գերմանական հաստատութեանց՝ զանազան նուէրներ տուած են, ի մէջ այլոց, գթութեան քոյրերուն եւ հիւանդապահուհիներուն տուած են ժամացոյցներ, ապարօշներ, մատանիներ, եւ ասեղներ։

—Երուսաղէմէ կ'հեռագրեն թէ օդին տարապայման ջերմութիւնը պատճառ եղած է ուղեւորութեան հիմնագրին մէջ ինչ ինչ թեթեւ փոփոխութիւններ ընելու, որով Կայսրն ու Կայսրուհին չեն կրցած Երուսաղէմի հեռի ինչ ինչ պատմական վայրեր այցելել։

—Վիլհէլմ Կայսր, Ձիթենեաց լեռն այցելած օրը, իր ներկայութեան ընդունեց է անգլ. յատուկ պատգամաւորութիւն մը, որ Կալլէսի իշխանին կողմէ ղրկուած էր։

—Վիլհէլմ Կայսր, Ս. Փրկիչ տաճարին օծման օրը տրուած սեղանին վրայ, սա բանախօսութիւնն արտասաներ է. «Երջանիկ եմ որ այսօր կրցայ ի գլուխ հանել Նախնեացս կողմէ սկսուած գործն, այս է՝ բողոքական տաճարին հանդիսաւոր բացումը։ Աստ շնորհակալութիւններս հրապարակաւ կ'յայտնեմ առ Օգոստափառ Սուլթանն Օսմ. Կայսրութեան, որուն անհունս երախտապարտ եմ այս բարեացակամութեան համար։ Եւ պարտաւորուած եմ անգամ մ'եւս յայտնել այն ուրախութիւնը զոր կ'զգամ թէ՛ Օսմ. Տէրութեան մայրաքաղաքին մէջ եւ թէ՛ ուղեւորութեանս միջոցին, առանց ցեղի խտրութեան, բոլոր բազմամարդութեան կողմէ ինձ եղած սիրալիր ընդունելութեան համար։ «Խօսելով երախտագիտութեանս վրայ, զոր պարտիմ առ Վեհ. Սուլթանն՝ ինձ ցոյց տուած անկեղծ բարեկամութեան եւ այն շնորհներուն համար, որով կ'հաճի ընել իմ բոլոր հպատակներս, բովանդակ Գերմանիոյ զգացմանց թարգմանը կ'հանդիսանամ։ Ի նշան այս անկեղծ զգացմանց, կ'խմեմ Վեհ. Սուլթանին՝ մեր կառավարութեան միջ թանկագին Բարեկամին՝ արեւշատութեան եւ երջանկութեան համար։»

—Ս. Փրկիչ տաճարին օծման հանդէսէն յետոյ, Կայսրն ամպիոնն ելնելով, կարդաց իր բանախօսութիւնն, յորում ըսաւ թէ Երուսաղէմ կենդանի վկայ մ'է հասարակաց աշխատութեան, որ առաքելական հաւատոյն մէջ կ'միացնէ բոլոր քրիստոնեաներն, առանց խտիր դնելու դաւանութեան ու ազգութեան միջեւ։ Երուսաղէմ քաղաքէ՛ն բխեց լոյսն որոյ պայծառութեան մէջ մեծ ու փառաւոր հանդիսացաւ գերման ժողովուրդը։ Գերման ժողովուրդներն իրենց էութիւնը կ'պարտին խաչին՝ անձնուէր ընկերսիրութեան այս խորհրդանշանին։ Ինչպէս 2,000 տարի առաջ, այսօր ալ պէտք է բղխի այն աղաղակն որ ամենուս եռանդուն յոյսերը կ'պարունակէ. «յերկիր խաղաղութի՛ւն»։ Կայսրն իր Նախնեաց հանդիսաւոր խոստումը կրկնեց ըսելով. «Ես եւ իմ տունս պիտի ծառայենք Աստուծոյ»։ Հրաւիրեց բոլոր ներկայ գտնուողներն որ նոյն խոստումն ընեն։ Եւ վերջացուց հետեւեալ բարեմաղթութեամբ. «Մեր Տէրն Փրկիչ թո՛ղ կամի որ Աստուածային հաւատը, ընկերսիրութիւնը, դժբախտութեան հանդէպ անձնուիրութիւն, եւ յարատեւ աշխատութիւնը միշտ ազնուագոյն զարդարանքն ըլլան Գերման ժողովրդեան, եւ խաղաղութեան ոգին թո՛ղ ոգեւորէ եւ օրհնէ միշտ աւետարանական եկեղեցին. ամէն։» Այս վերջին բառը կրկնեցաւ բոլոր բերաններէ։

—Ս. Գերեզմանի եկեղեցւոյն մէջ, Ս. Պատարագի միջոցին, Վիլհէլմ Կայսր հեռագիր մ'ուղղեց Նիքօլա Ցարին, որ անմիջապէս հեռագրաւ պատասխանեց։ Յետոյ Կայս. ամոլն ընդունեց Մուրիստանի մատրան մէջ Գերմանիոյ եւ օտար երկիրներու բողոքական կառավարութեանց ներկայացուցիչները։ Միջօրէէն յետոյ Գերման հասարակութիւնն հանդէս մը կազմակերպեց։

—Վիլհէլմ Կայսրն ու Կայսրուհին տարապայման ջերմութեան պատճառաւ, ի բաց թողուցին Երիքով ու Մեռեալ Ծով, ինչպէս նաեւ Յորդանան գետ այցելել դիտաւորութիւնը։ Նոյնպէս չկրցան այցելել Նազարէթ եւ Տիբերիա։ Այցելած են միայն Բեթլէհէմ, որ հազիւ մէկ ժամուան հեռաւորութիւն ունի Երուսաղէմէ, եւ բուն Երուսաղէմի բոլոր ուխտատեղիները։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍԷԼԱՄԼԸՔԻ արարողութիւնն երէկ կատարուեցաւ Համիտիէ մզկիթին մէջ։ Վեհ. Սուլթանը միջօրէին կառքով յիշեալ մզկիթը գնաց, եւ Ուրբաթու աղօթքը մատուցանելէ յետոյ, հանդիսաւոր թափորով Կայս. Պալատ վերադարձաւ։

Հիւրանոցին մէջ կ'գտնուէին Ֆրանս. դեսպան Մ. Քամպոն իր Ա. Թարգմանին հետ, Պելճիական գործակատարը, Սըր Ա. Պարթլէթ, Պարսկական գործակատարը, Տէօյչ Պանքին տնօրէն Մ. Սիմէնս, Գերմանական հիւպատոսն եւ այլ բարձրաստիճան օտարազգիներ, որոցմէ ոմանք արժանացան Կայս. մեծարանաց։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԶԵԿՈՒՅՈՒՄ

«Երէկ, Ուրբաթ, Սէլամլըքի արարողութենէն յետոյ, Վեհ. Սուլթանին կողմէ շնորհեալ արտօնութեամբ, նախ Ֆրանս. դեսպան Մ. Քամպոն, եւ ապա Պելճիական գործակատարն ոչ-պաշտօնապէս պատիւ ունեցան Ն. Կ. Վեհափառութեան ներկայանալու»։

ՍՊԱՆԴԱՆՈՑ.— Արդէն ծանուցած ենք թէ Պելճիական ընկերութիւն մը, Պոլսոյ ծովեզրին մէկ յարմար վայրին վրայ, Եւրոպական ոճով սպանդանոց մը հիմնելու արտօնութիւն խնդրած էր Բ. Դռնէն։ Ընկերութիւնը մորթուած անասնոց արիւնէն [illegible] ոգի պիտի հանէ եւ մորթերն ալ պիտի խաղախորդէ։ Սպանդանոցին համար պէտք եղած մեքենաներն ու գործիքներն Եւրոպայէ պիտի բերուին, որոց մաքսատուրքէ ազատ ըլլալը խնդրած է նոյն ընկերութիւնը։

ԹՆԴԱՆՕԹԱՁԻԳ զօրաց ուսուցիչ կրումբքոֆ փաշա, որ արձակուրդով մայրաքաղաքս մեկնած էր, ԲՇ. օրը Պերլին ժամաներ է։

ՄՐԿՐԱՇԱՐԺ. — Անցեալ չաբթու Պիզալիկի մէջ երկրաշարժի 20 թեթեւ ցնցում զգացուեր են, և անցեալ կիր. օրն ալ բուռն ցնցում մը, բայց որ և է վնաս չէ պատահեր։

ԵԼՄՏԱՑՈՅՑ.—Հանրօգուտ շինութեանց նախարար Մահմուտ Ճէլալէտտին փաշայի նախագահութեան տակ գումարեալ ելմտական Յանձնաժողովը, որ Տէրութեան ելմտացոյցը հաւասարակշռելու միջոցները կ'ուսումնասիրէր, իր քննութեանց արդիւնքն յատուկ տեղեկագրով մը մատոյց Բ. Դրան։

ՆՈՐ ՄԱՐՏԱՆԱՒԹ.— Կայս. հրամանաւ, արքունի նաւարանին մէջ ի մօտոյ պիտի սկսի չորս նոր մարտանաւուց շինութիւնն, որք մէկ ժամու մէջ 14 մղոնի սրընթացութիւն պիտի ունենան։

ՊՈԼՍՈՅ ՋՐԱՄԲԱՐՆԵՐՆ ու ջրուղիները մաքրելու ու նորոգելու համար, ձեռնհաս իշխանութիւնք, կայս. հրամանաւ, սկսած են միջոցներ ձեռք առնուլ։ Խիստ հսկողութիւն մ'ի գործ պիտի դրուի, որպէս զի մասնաւորք չկարենան ջուր գողնալ այն ջրուղիներէ որք պարտէզներու, այգիներու եւ ագարակներու մէջէն կ'անցնին, ինչպէս նաև թոյլ պիտի չտրուի որ ջրի խողովակ գտնուած տեղերու մէջ արջառք արածուին։

ՆՈՐ ՀԵՌԱԳՐԱԹԵԼ.— Կայս. կառավարութիւնն որոշեց ցամաքի ճամբով հեռագրաթել մը հաստատել մինչեւ Հիճազ։ Այս գիծ կայս. Սուրբէին հետեւած ճամբէն, այն է Դամասկոսէն սկսելով Պիր-իւլ-Ճէտիտի ճամբով պիտի յանգի մինչեւ Մէտինէ։ Հեռագրական սիւներն երկաթեայ պիտի ըլլան։

ՆՈՐ ՀԱՍՈՅԹ.—Ռէժիի պաշտօնեայ Մ. Ծօրճիեանի, ելմտական նախարարութեան ծրագիր մը մատուցանելով, տարեկան 100 հազար ոսկւոյ նոր հասոյթ մը ցոյց տուաւ, որ գարեջրատուններէ եւ գինետուններէ առնուելիք զանազան տուրքերէ պիտի գոյանայ։

ՀԱԼՔԱԼԸՒ երկրագործական վարժարանին կցուած տիպար ագարակին մէջ նոր բարւոքումներ պիտի ներմուծուին։ Մասնաւորապէս պիտի հաստատուի նոր ազդանոց մը, եւրոպական ոճով քիմիական աղբ պատրաստելու համար։ Ագարակին հողերը զանազան կարգերու պիտի բաժնուին, և արտերը տարուէ տարի հանգիստ թողելու դրութիւնն ի գործ պիտի դրուի, որ երկրագործութեան մէջ մեծ կարեւորութիւն ունի, զի հողն ալ կազդուրուելու պէտք ունի՝ իր պարունակած բորակածնին կորուստը դարմանելու համար։

ՊԵՏԱԿԱՆ Խորհրդոյ անդամ Րէուֆ փաշազատէ Իպրահիմ պէյ, որ 20 օրէ ի վեր հիւանդ էր, երէկ մեռաւ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Խտիվ Ապպաս Հիլմի փաշա իր բնակութիւնն Աղեքսանդրիայէ Գահիրէ փոխադրեց։

ՖՐԱՆՍ. ԴԵՍՊԱՆ Մ. Գամպոնի մօտալուտ մեկնման առթիւ, նախընթաց օրը Ֆրանս. գաղթականութեան երեւելիք եւ Ալիանս Ֆրանսէզի ներկայացուցիչք դեսպանատուն երթալով, ողջերթ մաղթեցին Մ. Գամպոնի, իրենց զգացած ցաւն յայտնելով Ն. վսեմութեան մեկնելուն համար։ Այս իրիկուն Ալիանս Ֆրանսէզի ժողովարանին մէջ հրաժեշտի կոչունք մը պիտի տրուի Ֆրանս. դեսպանին։

ԾԱՂԿԱԽՏՆ սկսած է ճարակել Բեյրութի զանազան կողմերն եւ Վոսփորի ափանց վրայ։ Ձեռնհաս իշխանութիւնք միջոցներ ձեռք առած են պատուաստի դրութիւնն ընդհանրացնելու համար պարտաւորիչ կերպով։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ առեւտրական սենեակն այսօր միջօրէին ի նիստ պիտի գումարուի Ֆրանս. դեսպան Մ. Գամպոնի նախագահութեամբ, և մէկ տարուան մէջ իր գործառնութեանց տեղեկագիրը պիտի կարդայ, և հանգուցեալ Թողէրիի տեղ նոր նախագահի մ'ընտրութիւնը պիտի կատարէ։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ծխախոտի Ռէժիի տնօրէն Մ. Պրոթիանօ, որ քանի մը պաշտօնակիցներու հետ Գալաթա գացած էր ծխախոտ գնելու համար, մայրաքաղաքս եկած է, եւ Օսմ. Ռէժիի գործարաններն աչքէ պիտի անցնէ։

ՎԱՅՐԵՆՈՒԹԻՒՆ. — Տարը—Տէրէ գաւառակին Աք-Բունար գիւղին մէջ, Խալիլօղլու Խաֆըզի կինն, իր ամուսնոյն բացակայութենէն օգտուելով, իր հինգ տարեկան խորթ աղջիկը լաւ մը ծեծեր և ի վերջոյ կռնակին դանակի հարուած մը տալով սպաններ է զայն։ Այս դաժան կինը ձերբակալուած է։

ՕՍՄ. ՀՊԱՏԱԿՔ Ց'ԱՒՍՏՐԻԱ. — Աւստրիոյ Խորհրդարանն 1890ին ինչ ինչ տուրքեր քուէարկած էր—Բաղանիքի տուրք, եկամտի վրայ տուրք, անձնական հարկ, եւայլն—։ Աւստրիական կառավարութիւնն Աւստրիոյ մէջ բնակող Օսմ. հպատակներէն ալ կ'ուզէ գանձել այս տուրքերն։ Այս պահանջում պարտաւորած է Բ. Դուռն ինչ ինչ առարկութիւններ ընելու, Վիեննայի Օսմ. դեսպանատան Խորհրդական Մ. Լէվիճքիի տեղեկագրին համաձայն, որ կ'ըսէ թէ աւստրիական կառավարութիւնը չի կրնար այս տուրքերը պահանջել Օսմ. հպատակներէն, մանաւանդ որ 1890ին քուէարկուած օրէնքները բացորոշ տրամադրութիւն մը կ'պարունակեն թէ յառաջադրեալ գոյութիւն ունեցող օրէնքներն անվթար պիտի մնան։ Բ. Դրան խրատագէտ խորհրդականն, որուն յանձնուած էր Մ. Լէվիճքիի տեղեկագիրն, այս վերջնոյն ի նպաստ կարծիք յայտնած է եւ հետեւապէս, այս մօտ հրահանգ տրուած է Վիեննայի Օսմ. դեսպանատան։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՆԻՔԱՐԱԿՈՒԱ.— Լոնտոնի օսմ. դեսպանատունը ծանուցած է Բ. Դրան թէ Նիքարակուայի Մանակուա մայրաքաղաքը բնակող իսլամք խնդրած են որ օսմ. հիւպատոսութիւն մը հաստատուի նոյն քաղաքին մէջ։ Արտաքին գործոց նախարարութիւնը պաշտօն տուաւ Լոնտոնի օսմ. դեսպան Անթօբուլօ փաշայի որ խնդիրն ուսումնասիրէ։

ԿՐԵՏԷ.—Իսլամ քաղաքաբնակ ժողովրդէն գաղթումները կ'շարունակեն, հաստատուելու համար ի Պաղեստին և աւելի վեր՝ Այտընի կուսակալութեան ծովեզերքին վրայ։ Ծովակալները, կայս. կառավարութեան կողմէ ընդունուած և վաւերացուած ծրագրին համեմատ, կ'գործակցին վարչային նոր կազմակերպութեան հաստատման։ Ոստիկանութիւնը վերակազմուած է։ Գերմանիա, որ իր նաւերը քաշած էր, կը շարունակէ ձեռնպահ մնալ, և պաշտօնավարող ծովակալներն են միայն Անգլիոյ, Ռուսիոյ, Ֆրանսայի և Իտալիոյ մարտանաւերուն հրամանատարները։ Կայս. կառավարութեան կողմէ վաւերացուած որոշումներն հանդարտօրէն և ամենայն բարեկարգութեամբ կ'գործադրուին, և նաւերուն երթեւեկութիւնը կ'շարունակէ։

ՊՈՒԼԿԱՐՔ ԵՒ ՍԵՐՊՔ կ'շարունակեն զիրար ատել Րումէլիի գաւառներուն մէջ։ Ծանուցուեցաւ թէ Պուլկարներն Հոկտ. 19/31ին սպաննած են երեւելի Սերպ մը ի Քէօբրիւլիւ, Թաշէվիչ անուն։ Կայս. իշխանութիւնք փութացին ձերբակալել ինն Պուլկարներ, որոց ամենքն ալ նոյն քաղաքին մէջ քիչ շատ դիրքի տէր մարդիկ են։ Յիշեալ Սերպին սպանումը Սերպիոյ մէջ շատ սաստիկ սրտնեղութիւն պատճառած է, կ'ըսէ Պելկրատէ հեռագիր մը, որ կ'աւելցնէ թէ այս պատճառաւ Պուլկարք եւ Սերպք դարձեալ թշնամացած են իրարու։ (Արդէն ե՞րբ սիրով էին որ։)

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ դեսպան Միրզա Մահմուտ խան ԲՇ. օրը Պերլին ժամաներ է։

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ընդհ. քննիչ Շաքիր փաշա այս ձմեռն Ամասիոյ մէջ պիտի անցընէ։

ՌՈՒՍ կառավարութիւնն հաւանած է կայս. կառավարութեան որոշման, որ է Կարսէ Երզրում տարուած արջառները 15 օր քարանթինայի ենթարկել Կարսի մէջ տիրող արջառախտին պատճառաւ։

—Ռուսական դեսպան Մ. Զինովեվ նախընթաց օր, կոչունք մը տուաւ ի պատիւ Ֆրանսական դեսպան Մ. Գամպոնի։ Մ. Զինովեվ, ինչպէս ծանուցած էինք, երէկ Սելամլըքի արարողութեան ներկայ գտնուելէ վերջ, միջօրէէն յետոյ Զարորէճ շոգենաւով Եալթա ուղեւորեցաւ։

ԹՈՓՀԱՆԷԻ սպանդանոցները ժամանակաւ բերև ածուխի մթերանոց շինուած էին, և Քաղաքապետութիւնն անոնց տէրերուն ձեռքէն մուրհակ առած էր թէ, եթէ ուրիշ նպատակի յատկացուին կամ սպանդանոցի ծառայեն, վլցնել տալու իրաւունք պիտի ունենայ։ Հետեւապէս Քաղաքապետութիւնն իրաւամբ դադրեցուցած է նոյն սպանդանոցներն, յօգուտ հանրային առողջութեան։

ՔԻՈՍԻ ՔԱՐԱՓԸ.— Կայս. հրամանաւ, ընդհ. երկաթուղեաց տնօրէն Խայրի պէյի նախագահութեամբ յանձնաժողով մը Քիոս պիտի երթայ տեղւոյն քարափներու առժամեայ ընդունելութիւնը կատարելու յանուն Օսմ. կառավարութեան։

ԳԵՐՄԱՆ Թերթեր կ'ծանուցանեն թէ Գերման բրոֆէսէօր Պելք, որ քանի մը գողերու հանդիպած էր Սիփան լերան մօտերը, այժմ Վան կ'գտնուի ողջ առողջ, ուր ամէն խնամք կ'վայելէ։ Գողերը բռնուած են։ Գերման լրագիրք շնորհակալութիւն կ'յայտնեն կայս. իշխանութեանց հոգածութեան համար։

ԱՆՈՆՔ ՈՐ ճանճրացած են իրենց հագուստներու տգեղութենէն, դերձակներու անճարակութեան և անյաջողութեան պատճառաւ, փորձ մ'ունին միայն ընելիք, այն է երթալ «Մայէր»ի վաճառատունն ի Ղալաթիա և ի Պոլիս, ուր պիտի գտնեն գեղեցիկ Քօսթիւմներ, Բալթօներ, Բառտըսիւներ, Մուշտակներ, ուղտի մորթէ Մանթօներ, Lodcu կոչուած, խիստ ձեւաւոր անթափանցներ, Ֆռաք, Քօսթիւմներ Սմօքինկներ, են. են. Շատ աժան, ընտիր ձեւուածք, իսկական վերջին գին, և վերջին խօսք։

ԱՆԳԼԻՈՅ Պանքային շաբաթական հաշուեկշռէն կ'երեւի թէ մետաղադրամն աւելցած է 264,000, առեւտրական թուղթերը նուազած են 1,152,000 և պանքատոմսերու պաշարը նուազած է 223,000 ոսկի, որով պահեստից համեմատութիւնն է 49.70 առ հարիւր։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Գարակէօզեան կտակի Յանձնաժողովին վերջին նստին արդիւնքն այն եղաւ որ բանակցութիւնք պիտի շարունակուին նոյն Յանձնաժողովին եւ Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան միջեւ, վաւերական հիման վրայ դնելու համար Գրիգոր էֆ.ի հետ Վարչութեան կնքած ծանօթ կարգադրութիւնները։ Յանձնաժողովին եւ Հոգաբարձութեան Պատ. անդամներուն առջեւ եղած դժուարութիւնը սա է. —Յանձնաժողովը յանուն Ազգին սենէտ մը պիտի տայ Գրիգոր էֆ.ին, յայտարարող թէ Տիգրան էֆ.ի կտակին համեմատ Ազգն իր բաժինն ընդունած է լիովին, եւ ա՛լ պահանջ չունի նոյն հաշիւէն։ Այս սենէտին փոխարէն, Գրիգոր էֆ. «սենէտ» մը պիտի տայ թէ Հիւանդանոցի Սնտուկէն փոխ առած է 20,000 ոսկի, զոր մինչեւ մէկ տարի պիտի վճարէ։ Արդ, Հոգաբարձութիւնը կ'ըսէ թէ մինչեւ որ՝ գո՛նէ մէկ ժամուան համար՝ այս 20,000 ոսկին Հիւանդանոցին սնտուկը չմտնէ, գործն օրէնքի առջեւ վաւերականութիւն չունենար, զի «պարտականը» կարող է տարի մը ետքն հարցնել թէ «իրեն իրօք 20,000 ոսկի վճարող եղա՞ւ մի,» եւ Հոգաբարձութիւնը չի կրնար սուտ երդում մ'ընել։ Ինչպէս գրած ենք արդէն, Գրիգոր էֆ. հիմա փարա մը չի տար Ազգին այս հաշուէ, այլ մինչեւ մէկ տարի կալուածներ պիտի չինէ կամ գնէ։ Ի՞նչպէս ուրեմն պէտք է ընել ըստ օրինի որ Ազգն իր տալիք սենէտին համազօր բան մը ունենայ ի ձեռին, քանի որ հնչուն դրամ չի կրնար ունենալ։ Այս օրինական դժուարութեան վրայ Յանձնաժողովին եւ Հոգաբարձութեան միջեւ համաձայնութիւն չկայ տակաւին։ Մինչ այս մինչ այն, ժառանգորդք կը յայտարարեն իրենց լիազօրին բերնով թէ իրենց վերջին բանն ըսած են։

—Ս. Պատրիարք Հայրն յանձնարարած է իր անձնական քարտուղար Տ. Վահրիճ Վ. Շահլամեանի որ Պատրիարքարանի իրաւասութեան ներքեւ գտնուած գաւառներու և գաւառակներու վանքերուն, եկեղեցիներուն, վարժարաններուն, թեմերուն, քահանաներուն, և այլ մանրամասնութեանց մասին վիճակացոյց մը պատրաստէ և ներկայացնէ իրեն։

—Երէկ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ գումարեցաւ Խառն Ժողովը, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր եւ ատենապետութեամբ Ստեփան փաշա Ասլանեանի։ Գարակէօզեան կտակի բանակցութեան յանձնաժողովը, կատարուած վերջին գործողութեանց վրայ, ինչ ինչ տեղեկութիւններ տուաւ եւ առաջարկութիւններ ներկայացուց։ Ժողովը իր հաւանութիւնն յայտնեց եւ հաստատեց զանոնք։ Զբաղեցաւ նաև յարաբերական խնդրոց քննութեամբ։

—Ինչպէս ծանուցած էր, Ազգ. Հիւանդանոցի մօտ գտնուած դերձանի գործարանի աշխատաւորներէն յոյն պատանիի մը թեւը մեքենային կտրուեր եւ մէկ ոտքն ալ կոտրեր ու փշրուեր էր. յիշեալն ո՛չ թէ Յունաց՝ այլ մեր Ազգ. Հիւանդանոցը փոխադրուած է, ուր վիրաբուժական կարեւոր գործողութիւն մը կատարուած է Տքդ. Զարդարեանի եւ Տքդ. Մութաֆեանի ձեռօք եւ կ'դարմանուի հոն։

ԱՅՍ ԱՒՈՒՐ ԹՂԹԱԲԵՐ

ՄՈՒՏՔ ԳԵՐՄԱՆ ԿԱՅՍԵՐ Ց'ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

[Հեռագիր Ստանտարտի Թղթակցէն. 1 Նոյմ.]

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ. [Շրթ. գիշեր.]—Ս. Երկրին մէջ կայսերական ուղեւորութեան հետեւող խմբագիրները կրցան Եաֆայէ յատուկ կառախումբ մը վարձելով, դիտել կայսեր և կայսրուհւոյն մուտքն յԵրուսաղէմ այսօր, Շրթ., յետ միջօրէի։ Այս արարողութիւն թէեւ պարզ և անսեթեւեթ, խորազդեցիկ էր արդարեւ։

Կայսրն այս առաւօտ ժամ 6ուկէսին Պապ-էլ-Ուատի բանակատեղիէն մեկնելով, ժամը գրեթէ 11ին հասաւ քաղաքին հիւսիսային արուարձանին մէջ պատրաստուած վրանը։ Ժամ 3ին Նոյին Վեհափառութիւնք շարունակեցին իրենց ճամբան դէպի Եաֆայի դուռն և Յունաց Թաղէն անցնելով մտան Ս. Գերեզմանի Եկեղեցին։ Դրան վրայ, որուն դորշ պատերէն սքանչելի կերպով կ'տեսնուէր Հինոմի Ձորը, Գերման գաղթականք խուռներամ խանդավառ ցոյցերով ընդունեցին կայսերական ուղեւորները։ Անկէց ի Ս. Գերեզման տանող փողոցներուն մէջ գոյնզգոյն տարազներով ամբոխ մը խռնուած էր, որոյ նմանը կարելի չէ որ հաւաքուի աշխարհի ուրիշ ոեւէ քաղաքի մէջ։ Սեւադէմ Պետէվիներ ծփծփուն շրջազգեստներով, կարմրուկ երեսներով Բէթղեհեմցի աղջիկունք, ագազգեստ և տըխրադէմ Հրեաներ, կապաներով և խոպոպիքներով, Քիւրտեր վէտ վէտ պեխերով, Ռուսներ՝ չաւնդրուած մազերով և ծանրածանր կօշիկներով, զինուորներ կապոյտ և կանանչ համազգեստով, մանուկներ՝ կիտրոնագոյն, ճիթագոյն, թթենագոյն վերարկուներով, Արեւելքցիք եւրոպական տարազով—ասոնք էին գլխաւոր տարրերն այն տարօրինակ ամբոխին մէջ, որ դիտելու եկած էր Նոյին Վեհափառութեանց անցքը Դաւիթի Դղեակէն, որոյ պատկառելի սիւնաշարքները քաղաքին վրայ կ'նային։ Իրենց առջեւէն ունենալով հեծելազօրաց գումարտակ մը և շրջապատուած հեծեալ սպաներէ, հիւպատոսներէ, քահանաներէ և քաղաքային պաշտօնեաներէ, կայսրն ու կայսրուհին մտան Փողոց Քրիստոնէից անուամբ ծանօթ նեղ անցքին մէջ, և իրենց կառքէն վար իջնելով, հետիոտն քալելով կղպակներու չարքերէն, որք գրեթէ եւրոպական երեւոյթ մը ստացած էին, յառաջացան դէպի Ս. Գերեզմանի Եկեղեցին։ Զինուորք բռնած էին ճամբան, ամբոխն հանդարտիկ կ'խռնուէր, և արեւելեան սովորութեան համեմատ լռութեամբ կ'ընդունէր ուղեւորները։ Ճշմարիտ է որ կայսրն ո և է ցոյցի չէր սպասեր։ Իբրեւ պարզ ուխտաւոր մը կուգար, փողփողուն համազգեստ չէր կրեր, և իր դիրքին անհրաժեշտ եղող պերճանքն ունէր միայն։ Կայսրուհին որ իր առընթերականները կ'հիացնէր իր անսեթեւեթ շնորհքովը ու կերպերով, սովորական զբօսաշրջիկ մ'էր կարծես։ Թեթեւ մթագոյն տարազ մ'ունէր, ճերմակ փետուրներէ գլխարկով, ուրկէ վար կ'կախուէր ճերմակ մետաքսէ Քեֆիէ մը։ Ի միասին հասան եկեղեցւոյն դիմացի բաց հրապարակը։ Եկեղեցւոյն դռթական ճակատը կ'բարձրանայ կ'կանգնի վերամբարձ կաթուղիկէներով։ Հոս կայսրը կեցաւ պահ մը դիտելու ա՛յն շէնքը՝ որ ազանդային կամ կրօնական զանազան վէճերու եւ կռիւներու թատերաբեմ եղած է քան ուրիշ ո եւ է եկեղեցի՝ մարդկութեան պատմութեան մէջ։ Եկեղեցւոյն դուռէն ընդունեց զինքը Լատին Պատրիարք Բիավի Գերապայծառ, որ կարճառօտ ուղերձ մը վերջ (զոր թարգմանեցինք երէկի Բիւզանդիոնի մէջ,) արտաքին պայծառ արեւու ճառագայթներէն առաջնորդեց զինք եկեղեցւոյն նսեմաստուեր ներքին մասերուն մէջ։ Մօտ այն կրաքարեայ պատուանդանին, որոյ վրայ դրուած էր ըստ աւանդութեան Քրիստոսի մարմինն իր թաղմանէն առաջ, դարձեալ Նոյին Վեհափառութեանց բարի գալուստ մաղթեցին Հայոց Պատրիարք Ամեն. Վեհապետեան Սրբազան եւ Յունաց Պատրիարք Ամեն. Դամիանոս Սրբազան։ Այս երրակի ընդունելութիւն ինքնին պերճախօս ապացոյց մ'է կրօնային վէճին՝ որ կը բորբոքի ամբողջ Քրիստոնէութեան համար նուիրական եղող կէտի մը չուրջ։ Ի բաց առեալ եկեղեցական չքեղութիւնն ու արարողութիւնն, ոսկեձոյլ եւ արծաթաձոյլ կանթեղները, ձուլածոյ աշտանակներն ու քահանայից լուսափողփող զգեստները, դժուարին էր յուզուիլ կամ պատկառիլ ա՛յսքան ականերեւ կրօնային հակառակութեանց եւ երկպառակութեանց հանդէպ։ Հանդիսաւոր հոգեւոր երգ մը ունկնդրելէ ետքը, Նոյին Վեհափառութիւնք Աստուածայայտնութեան Մատուռը գացին եւ անկէց Հեղինէ Դշխոյին Մատուռն և Գողգոթայի վրայ հաստատած Մատուռները։ Յետոյ եկեղեցիէն մեկնեցան, եւ երբ անգամ մ'ալ երեւցան դուրսը ճաճանչաւէտ արեւուն տակ, զանգակներն սկսան ղօղանջել ի նշան ողջունի։ Այցելելու հետաքրքրական միւս առարկան էր Փրկչին Աւետարանական Եկեղեցին։ Հոս ի պատասխանի Պ. Ֆոն Բլէօէնի շնորհաւորական ուղերձին, կայսրը կրկնեց իր կայսերական պաշտպանութեան խոստումը։ Յետոյ հանդիսատեսներու բուռն ծափահարութեանց միջեւ գնաց Գերման Հիւպատոսարանն, ուր ընդունեց տեղական պաշտօնատարները։ Ընդունելութեան միջոցին Վիլհէլմ Բ. շարունակ կ'խօսակցէր եւ կ'վիճաբանէր Սալզպըրրիի եպիսկոպոսին և Տր. Պլիթթի հետ՝ Ս. Գերեզմանի տեղին խնդրոյն վրայ, եւ փափաք յայտնեց նաեւ Անկլիքան եկեղեցին այցելելու Բեթղեհէմ երթալու միջոցին։

—Կայսրն Հոկտ. 30ին Բեթղեհէմ այցելութեան միջոցին, ժամանակ մը դիտեց Քրիստոսի Ծննդեան տեսարանը. Մսուրին քով կեցաւ եւ Ս. Ծննդեան եկեղեցւոյն գետնադամբաններն քննեց։ Կայսերական ուղեւորք յետոյ գացին Տաճարականաց Գաղթավայրը. Թափօրին առջեւէն կ'քալէին չորս հեծեալ Պետէվիներ։ Նոյին Վեհափառութիւնք Բեթսայիդայի լիճը տեսնելով՝ Երուսաղէմի պարիսպներուն տակէն Եաֆայի դուռը երկարող ճամբէն վերադարձան։ Երեկոյին կայսրն ու կայսրուհին իրենց համար յատկապէս շինուած ճամբէն Ձիթենեաց Լեռան գագաթն ելան, եւ եկեղեցական արարողութեան ներկայ եղան ռուսական եկեղեցւոյն մէջ։ Կայսեր նաւային երաժշտախումբն ալ ներկայ էր։ Պաշտամունքէն ետք, կայսրն այցելեց այն շրջափակն, որ ըստ աւանդութեան Համբարձման վայրն է, ինչպէս նաեւ Գեթսեմանիի Պարտէզը։ Ձիթենեաց Լեռնէն Նոյին Վեհափառութիւնք դիտեցին Մեռեալ Ծովու հիանալի տեսարանը, Երիքովի դաշտն եւ Յորդանանու հովիտը։ Ռուսական եկեղեցւոյն զանգակներն կը հնչէին կայսեր երթալու և դառնալու ատեն. տպաւորութիւնն յուզիչ էր։ Կայսրն իր հետեւորդ Սպայակոյտի անդամներուն շնորհեց նորահաստատ պատուանշանն, ի յիշատակ իր այցելութեան ի Ս. Երկիր։

—Վիլհէլմ կայսր Հոկտ. 31ին ընդունեց Յունաց Պատրիարք Ամեն. Դամիանոս, որ մասունք մը նուիրեց Ն. Վեհափառութեան։ Հոկտ. 30ին ժամ 7ին Բեթղեհէմի Աղեքսանդրեան մօտ գտնուած Որբանոցին բացումը կատարուեցաւ ի ներկայութեան Գերման կայսրուհւոյն։ Յետոյ պաշտամունք կատարուեցաւ Բեթղեհէմի Աւետարանական Եկեղեցւոյն մէջ ուր ներկայ էին կայսրն ու կայսրուհին։ Բողոքականաց Երուսաղէմի Ընկերակցութեան Նախագահ Պ. Ցիգլըն շնորհակալ եղաւ կայսեր ջանքերուն ի նպաստ եկեղեցւոյն շինութեան աւարտման։ Կայսրը ճառ մը խօսեցաւ։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Յունաց Պատրիարք Տ. Դամիանոս հետեւեալ ուղերձն արտասանեց Վիլհէլմ կայսեր Ս. Գերեզմանի եկեղեցւոյն այցելութեան առթիւ. «Սիոնի սուրբ եկեղեցին, Մայր ամենայն եկեղեցեաց, ուրիշ առթիւ ուրախութեամբ ողջունած ըլլալով Ձեր կայս. Վեհափառութեան յաւերժայիշատակ հօր գալուստն այս Սուրբ Երկրին մէջ, սրտագին մաղթանքներ կ'ուղղէ Ամենակարողին Աստուծոյ, որ կարողացուց զինքն ընդունելու միեւնոյն տեղն անոր որդին, վեհ եւ զօրաւոր ազգի մը կայսրն, եւ մեր վեհապետին բարեկամն ու յարգելի հիւրն, եւ առաջնորդելու զինքն ի Սուրբ Գերեզման ուր Յիսուս Նազովրեցի, Թագաւորն Հրէից, թաղուեցաւ, և ուստի յարեաւ պարգեւելու խաղաղութիւն յերկիր եւ ի մարդիկ հաճութիւն, ա՛յն Փրկիչն որ իր հրաշափառ յարութենէն ի վեր՝ անցեալ եւ ներկայ դարուց պատմութեան կեդրոնն եղաւ։ Ուստի եկեղեցին ուրախութեամբ կ'հրճուի, բարի գալուստ մաղթելով Ձեր Վեհափառութեան, եւ ի խորոց սրտի կ'աղօթէ որ Թագաւորն Թագաւորաց օրհնէ ձեր բոլոր գործերն, եւ ձեր Թագաւորութիւնն ընէ խաղաղարար եւ փառաւոր, օրհնութիւններ Թագաւորութիւն մը ձեր ժողովրդին եւ բովանդակ աշխարհի, և աստուածահաճոյ Թագաւորութիւն մը, Ամէն։»

ԱՀՄԷՏ ՖԷՏԻՎ Տէրվիշ ցեղապետն կապոյտ Նեղուց անցքն արգիլելու համար մէկ կողմէ Զօր. Րընտըլ եւ միւս կողմէ Գնդ. Բարսըն շրջապատած են զայն։ Այս պատճառաւ հաւանական է որ ցեղապետին մարդիկը պիտի ջարդուին և կամաւորներն ալ դասալիք պիտի ըլլան։ Արդէն 500 կամաւորք 400 հրացաններով, Պալէքը Վատէլ պետին առաջնորդութեամբ, Ահմէտ Ֆէտիվի քովէն փախչելով անձնատուր եղած են Գնդ. Բարսընի։ Ցեղապետին համար ալ կ'ըսուի թէ իր Պակարաներով և ուրիշ հետեւորդներով սկսած է հարաւային արեւելք քաշուիլ։

ՎԱՐՇԱՒԱՅԷ (Ռուսական Լեհաստան) կ'հեռագրուի թէ 56 տարեկան կին մը 24 ժամուան մէջ մեռեր է քաղաքին հիւանդանոցին մէջ։ Բժիշկներն իր մահն ասիական ժանտախտի կ'վերագրեն։ Ռուսական կառավարութիւնն 30 արու եւ 10 էգ բժիշկներ ղրկեց Սմրղանտ, ծագած հիւանդութիւնը քննելու։

ՏԷՅԼԻ ԿՐԱՖԻՔ Բարիզէ պաշտօնապէս լուր առեր է թէ Պարադիէ Գահիրէ կ'ղրկուի, Մառշանի պաշտօնական հրաման տանելով որ Ֆաշոտա վերադառնայ, եւ անկէց իր մարդոց հետ Վերին Ուպանկի քաշուի։

ՀԵՌԱԳՐԵՐ

ՎԻԵՆՆԱ.—Ֆուէնտալէրկ աւստրիական մարտանաւն, որ քանի մը օր առաջ Դա-Լիէն-Վան հասած էր, շարունակեց իր ճամբորդութիւնն ի Թաքու, ուր 30 նաւաղներ ցամաք հանեց, որք միւս պետութեանց զօրքերուն պէս, Բեքին գացին աւստրեհունգարական դեսպանատունը պաշտպանելու։

ԲԱՐԻԶ, 4 Նոյ.—Պատերազմական գործոց նորընտիր նախարար Մ. Ֆրէսինէ փութով պիտի ձեռնարկէ գաղթային բանակ մը կազմակերպելու։

—Հազարապետ Մարշան Գահիրէ ժամանեց։ Պարադիէ հարիւրապետին հետ տեսակցելէ յետոյ, իր տեղեկագիրը ծածկագիր հեռագրով պիտի հաղորդէ իր կառավարութեան։

ԼՈՆՏՈՆ.—Անգլ. կառավարութեան կողմէ տեղական մամլոյ հաղորդուած զեկոյց մը կ'հաստատէ թէ Ֆրանսայի ու Անգլիոյ միջեւ դիւանագիտական կացութիւնը բարւոքելու վրայ է։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

Յայտարարութիւն Նոր դահլիճին

ԲԱՐԻԶ, 4 Նոյմ.—Երեսփ. ժողովոյ նստին բացումէն առաջ, մեծ ոգեւորութիւն կ'տիրէ սրահներուն մէջ։ Նախարարք ամբողջ ներկայ են, նոյնպէս բոլոր դեսպանք։ Կ'նախագահէ Մ. Տէշանէլ։ Վարչապետ Մ. Տիւբիւի բեմէն կարդաց նախարարական յայտարարութիւնն, որով նախ կ'հաստատէ քաղաքային իշխանութեան գերակշռութիւնը զինուորական իշխանութեան վրայ։ Կառավարութիւնը պիտի պաշտպանէ բանակը քանի մը լրագիրներու մղած նախարարական պայքարին դէմ։ Արտաքին աշխարհավարութեան մէջ նախարարութիւնը միշտ պիտի հետեւի երկրին անմիջական շահուց։ Դաշնին եւ հանրապետական զանազան կուսակցութեանց համերաշխութեան շնորհիւ, նախարարութիւնը պիտի ջանայ իրագործել յառաջդիմական եւ ժողովրդային բարենորոգմանց յարատեւ քաղաքականութիւն մը։ Դաշինը 1899ի ելմտացոյցին քուէարկումը կ'խնդրէ, և յետոյ եկամուտի վրայ տուրքի ծրագրին և ուրիշ քանի մը օրէնքներու քուէարկումը պիտի խնդրէ։ 64ի դէմ 429 ձայնով վստահութեան օրակարգ մը քուէարկուեցաւ կառավարական յայտարարութեան համար։

Մասնաւոր եւ կանուխ

ԲԱՐԻԶ, 4 Նոյմ. (կէս գիշեր). — Ֆրանսական կառավարութիւնն ետ կանչեց զհրամանատար Մառշան։

ՊՈՒՏԱՓԷՇԴ.—Խորհրդարանին մէջ ընդդիմադիր կուսակցութիւնն անսովոր սաստկութեամբ յարձակում ըրաւ Պառոն Պանֆիի վրայ, բայց ազատականաց մեծամասնութիւնը ծափահարեց անոր խօսքերը։ Ազատականք Նոյ. 15ին Հունգարիոյ տնտեսական անկախութիւնն յայտարարող ծրագիր մը պիտի ներկայացնեն։

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ.— Ամերիկեան կառավարութիւնը պատրաստ է մեծկակ գումար մը տալ Սպանիոյ, եթէ Փիլիպպեան կղզեխումբն իրեն յանձնէ։

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

Թէեւ քիչ քիչ, այլ տակաւ բարձրանալու հակամէտ կ'երեւին գիները։ Վերջացող շաբթուս մեծ տարբերութիւններ չունեցան արժէթուղթերն. եղած ելեւէջները թոյլ էին, այսու հանդերձ իյնալու ալ երեւոյթ չցուցուցին, եւ այսօր ալ գրեթէ շաբթուս ամէն օրուընէն վեր են գիներն. որպէս կ'տեսնէք հետեւեալ թուանշաններուն մէջ։

Այս շաբթուան հաշուեյարդարումով որոշուած է 1,000 Թոն.ի համար 35 ղշ. եւ ամէն մէկ Երկթղ.ի համար 32 սնդ., երկուքին ալ Բէչ.։

ՓԱԿՈՒՄ		
Օսմ. Թոնս. Սէրի Դ.	Օ. Ո.	24 11½
Ամէնէն բարձր գին	»	24 12½
Ամէնէն վար գին	»	24 08½
Րումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	107 3/8
Ամէնէն բարձր գին	»	107 5/8
Ամէնէն վար գին	»	107 1/4
ԲԱՑՈՒՄ 24 Հոկտ.		
Օսմ. Թոնս. Սէրի Դ.	Օ. Ո.	24 10½
Րումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	107 3/8
Քրէտի Ժէնէրալ Օթոմ.	Օ. Ո.	9 13
Երկրագործական Պանքա	»	8 30
Սօս. Օթ. Շանժ է Վալ.	Ա. Ո.	3 08
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	Օ. Ո.	4 —
Թրամուէյ բաժնեթ.	ղր.	755 —
» ժուիսանս	»	260 —
» պարտաթ.	»	496 —
Տէրքոսի ջուրի Ընկ.	»	228 —
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	456 —
ՍԹԻԼԱՆՑ		
Քոնսոլիտէ մէկ օրուան	Օ. Ո.	— 75
» ութ օրուան	»	2 37½
ԸՆԹԱՑԻԿ ԴՐԱՄՈՅ		
20 Ֆրանքնոց	ղր.	87 09
Անգլիական ոսկի	»	109 35
Բոլ էմբէրիալ	»	90 15
Քրիմից	»	51 05
Մէճիտիէ արծաթ	»	107 38
Մէճալիք	»	97 20
Րուպլ Թղթադրամ	Օ. Ո.	8 58
ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ		
Լոնտոն 3 ամիս	ղր.	109 —
Բարիզ 3 »	Ֆր.	23 15
Ցիրուին մանտա	»	10 95

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, 4 Նոյմ.		
Օսմ. Թոնս. Սէրի Բ.	Ա. Ո.	46 50
» » » Գ.	»	25 75
» » » Դ. բաց.	»	21 87
» » » Դ. գոց.	»	21 93
Փոխառութիւն Գասապա	»	82 50
» Օսմ. 3½%	»	99 —
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	11 63
Այտընի երկաթուղի	»	10 —
Եգիպտական միացեալ	»	107 25
Անգլ. Քոնսոլիտէ	»	109 63
Հելլենական 5%	»	38 50
Մօնօբոլ Հելլենական 4%	»	43 —
Ռանթ 4%	»	31 25
Պուլկ. Փոխառ. 6% 1888	»	94 —
» Նոր » 6% 1892	»	92 —
Փոխան. Բարիզի վրայ	»	25 53¾
Դրամագեղչ	»	4 —
ՊԵՐԼԻՆ, 4 Նոյմ.		
Օսմ. փոխառութիւն 1888	մարք	98 40
Րումէլիի Երկաթուղի	»	110 20
Անատ. Երկ. պարտաթուղթ	»	97 10
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20 26½
ԲԱՐԻԶ, 4 Նոյմ.		
Օսմ. Թոնս. Սէրի Դ. բաց.	ղր.	22 05
» » » Դ. գոց.		22 25
» » » Բ.	»	46 75
» » » Գ.	»	26 —
Օսմանիյէ	»	396 —
Րումէլիի Երկաթուղի	Ֆր.	109 —
Օսմ. Ռէժի	»	267 —
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	546 —
Ֆրանս. Ռանթ 3%	»	101 97
Քրէտի Լիոնէ	»	846 —
Պանք տը Բարի	»	941 —
Սուէզի բաժնեթուղթ	»	3670 —
Իտալական Ռանթ	»	92 —
Սպանիական արտաքին	Ա. Ո.	41 22
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25 32
Դրամագեղչ	»	3 —
ՎԻԵՆՆԱ, 4 Նոյմ.		
Փոխան. Բարիզի վրայ	Ֆիոր.	47 65
» Լոնտոնի վրայ	»	120 72
Րումէլիի Երկաթուղի	»	57 —
Օսմ. Ռէժի	»	120 —

ՔԼԱՍԵՐՈՎ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՔՍԻԱ ՔԱՂԱՔԻ

Երաշխաւորուած
Պուլկարիոյ Իշխանապետութենէն

50,000 տոմս, —25,000 վիճակաթուղթ
Ամէնէն բարձր պարգեւն ամէնէն յաջող պարագային 500,000 Փր. (Ոսկիդ.)

			Ոսկեդրամ
1	Բախտ	Փր.	300,000
1	Բաժին	»	200,000
1	»	»	100,000
2	»	50,000 նոյ	100,000
1	»		45,000
1	»		40,000
1	»		35,000
2	»	30,000 »	60,000
2	»	15,000 »	30,000
4	»	10,000 »	40,000
7	»	5,000 »	35,000
33	»	3,000 »	99,000
64	»	2,000 »	128,000
6	»	1,500 »	9,000
112	»	1,000 »	112,000
եւն.	եւն.	եւն.	եւն.

Ընդ ամէնն 25,000 բաժին, որ կ'արժէ (ոսկիի հաշուով) 4,526,000 Փր.։

Պուլկարական վիճակահանութիւնն, Իշխանապետութենէն երաշխաւորուած, նմանօրինակ ձեռնարկութեանց բաղդատմամբ՝ շահելու շատ աւելի մեծ հաւանականութիւններ կ'ընծայէ։ Վիճակահանութիւնն հիմնուած է գերմանական Պետութեանց վիճակահանութեանց միեւնոյն սկզբունքներուն եւ նոյնքան հաստատուն խարիսխներու վրայ։ Համեստ գնով եւ կորսնցնելու շատ քիչ հաւանականութեամբ, ամէն մարդ կրնայ յաջողիլ բաղդ մը չինել։ Ամէն մարդ պէտք է օգուտ քաղէ իր բաղդը փորձելու այս նպաստաւոր առիթէն։

Սկզբնական տոմսերը ծախու հանուած են։ Դեկտ. 10 ին տեղի ունենալիք առաջին Քլասի վիճակահանութեան զուտ գինն է.

Մէկ ամբողջ տոմսակ Փր. 10 (Ոսկիդ.)
Կէս » » 5 »
Քառորդ » » 2.50 »

Տոմսակ գնելու համար ստորագրեալ Պանքաներուն դիմելու է. դրամը կը ղրկուի միջազգային մանդաբոստներու միջոցաւ։ Ամէն քլասէ վերջ, վիճակահանութեան պաշտօնական ցանկերն յաճախորդներուն պիտի ղրկուին։ Ապաքրանքները պիտի կատարուին ճշտութեամբ, ուղղակի եւ խղճմտօրէն հետեւեալ Պանքաներէն.

Մ. ԼԷՎԻՆ և ԸՆԿ. — Ս. ՀԷԲԴ
Սոֆիա — Սոֆիա

որք ձրիաբար կուտան փափաքուած ամէն տեղեկութիւններն, եւ սկզբնական յատակագծերն ալ կ'ղրկուին, եթէ խնդրողներ ըլլան։ Թղթատարի ծախքը ազատելու համար մէկէ աւելի հոգիներու ստորագրութեամբ կամ 6 Քլասի վրայ ղրկուած դրամները կ'ընդունուին։ Տրուած գումարներն յաճախորդին հաշուոյն կ'անցուին, կանխաւ իմաց տրուելով իրենց։ 5—3

ՄԻՀՐԴԱՏ Վ. ՀԱՅԿԱԶՆ

Հանրածանօթ հովանոցավաճառ Ղալաթիոյ

Ընտիր հովանոցներու հաւաքածոյ մը, աժան գիներով, յաճախորդաց տրամադրութեան տակ դրած է. Կ'խնդրէ իր ծանօթներէն եւ բազմաթիւ բարեկամներէն որ՝ եթէ հովանոցի պէտք ունենան իրեն դիմեն, Ղալաթիա կամուրջին դէմ, Գամբարօն Խանի անկիւնը, ուր հովանոցներու հինցած կերպասներն ալ կ'փոխուին, յարմար գիներով. 16—5

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1881 Մարտ 20 ին կայսեր. Իրատէով արտօնեալ Ընկերութեան կեդրոնատեղին Բեթերպուրկ Ընկերութեան տպարանքը, Մեծ Մորսքայա 37
Ապահովագրութեանց ճիւղեր ՀՐԴԵՀ. — ԿԵԱՆՔ. — ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. — ԱՐԿԱԾ։

Ընկ. դրամագլուխ ամբողջովին վճարուած 10,000,000 ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար 67,000,000 »
1895 ի հասոյթք 25,000,000 »
1881 էն ի վեր Ընկերութիւնը իր ապահովագրեալներուն վճարած է մօտ 100,000,000 »

Ընկերութեան ճիւղն է Կ. Պոլիս — Ղալաթիա, Քարաքէօյ վրայ (Հին Մաքսատան փողը)
Ա. ՀԻՒՐՄՈՒԶ
Ընդհ. Գործակալութեան համար
ԹԷՕՏՕՐ ՔԷՆԳԸԼ

ՓՐԿԻՉԻՆ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Ազգ. Հիւանդանոցիս օժանդակութիւնն օրացոյցն ընտիր թուղթի վրայ մաքուր տպագրութեամբ հրատարակ հանուած է հատը մէկ ղրշ.ի։ Ընդարձակն եւս քիչ օրէն պիտի հրատարակուի ճոխ պարունակութեամբ։

Հոգաբարձութիւնս մեծ յոյս ունի որ Պոլս. հասարակութեան ամէն մի անհատ նկատողութեան առնելով Հիւանդանոցիս անտակին անցուկ կացութիւնը եւ պատսպարելոց ստուար թիւն, պիտի փափաքի նուէր մ'ընել նոյն հաստատութեան գոնէ մէկ մէկ օրացոյց գնելով։ Ազգայինք կարող են մէկ օրացոյցի գնով նպաստ մ'ըրած ըլլալ երբ իւրաքանչիւր ոք փութայ սոյն փոքրիկ նուէրը զանց չընել։ Եւ որովհետեւ ի նպաստ Պրուսայի Արեւելեան Մանկանոցի Համազգային անունով օրացոյցներ հրատարակուած են, կ'խնդրուի ամէն բարեսէր ազգայիններէ որ Ազգ. Հիւանդանոցիս օրացոյցներուն վրայ տպեալ Հոգաբարձութեանս պաշտօնական կնիքին ուշադիր ըլլայ։

(Կնիք Հոգաբարձութեան Հիւանդանոցի.)
20—4

ՖՐԵՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ ԵՒ ԸՆԿ.

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Լիվըրբուլ և Արեւելեան ծովեր բանող շոգենաւեր

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Լիգուրիան	10500	Ֆլավիան	3500
Ալմէնիան	10500	Լեճըրիըն	3500
Քէսգրիան	10500	Բըրժիըն	3000
Լանգաստրիան	9000	Ալճէրիան	2500
Ֆիլատելֆիա	9000	Արապիան	3500
Գոլըմպիան	8000	Աթէնիան	2500
Ժօրճիան	8000	Անատոլիան	2500
Պոսդոնիան	8000	Ալգաշիըն	2500
Ֆիրճինիան	8000	Լէպանոն	2000
Ֆալէրնիան	3700	Մինձօ	900
Վավօնիան	3700	Օպօրդօ	800
Ֆլամինիան	3700	Լիսպօն	800
Ֆօշիան	3500		

«Արապիան» շոգ. նաւ. Սէթամպրս, Լիվըրբուլէ հասաւ հոս վաճառքով։

Ապրանքի տէրերէն կ'խնդրուի իրենց ապրանքն այլուր փոխադրելու համար Ղալաթիոյ մաքսատունէն հանելու համար իրենց հրահանգը ղրկել շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ ԷՏՎԱՐ ԼԱՖՈՆՏԷՆ
Մէհմէտ Ալի փաշա խան, թիւ 1
Ղալաթիա

ԲԱՆԱԼԻ,, ՆՇԱՆՈՎ ԼԱՍԹԻՔ ԳՆԵՑԷՔ

BENDIT BROS — GALOCHE — TRADE MARK — Extra Quality — VICTORIA RUBBER Co Ld
VICTORIA RUBBER Co Ld — V R C — EDIMBOURGH

Ներքին մարկա — Արտաքին մարկա

Այս լաստիքներ ցեխոտ, անձրեւոտ եւ ձիւնի ժամանակներու համար, Էտիմպուրկի ՊԷՆՏԻԹ եղբարց գործատան մէջ պատրաստուած են։ Բարեձեւութենէ զատ, հաստատուն են, եւ ողջպահիկ տեսակէտով միւս ամէն տեսակները կ'գերազանցեն։ Կ. Պոլսէն դիմումներու վրայ, իրենց մասնաճիւղն հաստատած են Պոլիս Բէզազճը Օղլու Խան, Թիւ 11 եւ 18։ 30—5

ԼԱ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԵՆԱՀԻՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿ. Ն
ԿԵՆԱՑ ՎՐԱՅ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒՐՈՊԱ

Բարիզ 1 եւ 3 Լը Բէլթիէ փողոց

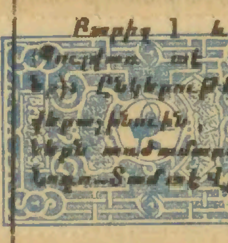

[illegible] ...ւթիւններ [illegible] Ընկերութեան չնչերն այժմ կը [illegible] իր գրաւականներ [illegible] փոխադրուած են [illegible] փողոց Թ. 42։

1898 Յունուար 1 ին ամբողջ երաշխաւորութեան գումարն է ՄԷԿ ՄԻԼԻԱՌ ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԻԼԻՈՆ ֆր.։ Ապահովութեան որ կ'բանի՝ 4,545,160,943 ֆր.։ Ընկերութեան հիմնուելէն ի վեր՝ 1845՝ ապահովագրեալներու վճարուած՝ մէկ միլիառ 320 միլիոն։

1898 ին հնչուն դրամով վճարելի շահերն են 14,400,000 ֆր., 1897 էն 1,424,000 ֆր. աւելի։

ԼԱ ՆԻՒ ԵՈՐՔ ունի 300,000 է աւելի անդամ, որք Ընկերութիւնը կը կազմեն, որոց կ'պատկանի Ընկերութիւնն եւ որոց կ'վերադառնան Ընկերութեան բոլոր շահերը։ [illegible] Օրինակ համար մասնաւոր տեղեկութիւններ [illegible] հաստատութեան գործ [illegible] ապահովագրութեան վրայ, որ հարիւրին չորս կը [illegible] ծրագիրներ [illegible] ապահովագրութեան վրայ, ի դէպ [illegible] ժամանակամիջոցի մը մէջ։

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեան համար դիմել առ
Տնօրէն [illegible]
Յ. ՈՒ. ՀՈՒԻԹՕԼ ԵՒ ԸՆԿ.
[illegible]
Ա. ՋՈՒԽԱՃԵԱՆ
Վալիտէ խանի, Վէթալիս խան Ղալաթիա

ԷԼԻՔՍԻՐ

ՏԸ ՔՈԼԱ ՄՕՆԱՎՈՆ

ELIXIR DE KOLA MONAVON

Այս էլիքսիրը գինիով բաղադրուած կազդուրիչ դեղերէն աւելի ազդու եւ միանգամայն զօրացուցիչ է։ Հոտն ու համը խիստ քաղցր ըլլալով դիւրաւ կ'խմուի եւ երկար տարիներ անեղծ կրնայ պահուիլ, առանց ազդեցութիւնը կորսնցնելու։ Հիւանդութենէ ապաքինողներ, տկարակազմ անձինք, ծերեր եւ իրենց ոյժն սպառող երիտասարդներ, գործածելով այս էլիքսիրը, իրենց նախնի ոյժը կ'վերագտնեն։ Անարիւնութիւնը, գունատութիւնը, ջղային տկարութիւնը, սրտի բաբախումը, դժուարամարսութիւնը եւ ստամոքսի ընդհանուր հիւանդութիւններ քիչ ժամանակի մէջ կ'բժշկուին այս դեղով։ Կէս գլխու ցաւի, ինֆլուէնզայի, եւ ամէն կարգի ջղային հիւանդութիւններու ազդու դարմանն այս էլիքսիրն է. սրտի նեղսրտութը, որ յաճախ յղի կանանց վրայ կ'տեսնուի, անմիջապէս կ'փարատի այս էլիքսիրով։

Կ'ծախուի բոլոր դեղավաճառանոցներու մէջ. 26—12

ՄՈՒԹՈՒԱԼ ԼԱՅՖ

ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ, ԱՇԽԱՐՀԻ ԷՆ ԿԱՐԵՒՈՐԸ
ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1842 ԻՆ Ի ՆԻՒ—ԵՈՐՔ
ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ՝ 1,314,000,000 ՖՐ. ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ՎՃՐԼ.

1897 ՏԱՐՒՈՅ ՀԱՍՈՅԹՔ 280,600,000 ՖՐԱՆՔ

Այժմու ապահովագրութեանց [illegible] 4 միլիառ 853 միլիոն ֆրանք
Թանկագին (Նախատեսութեան դրամագլուխ) 183,900,000 ֆր.

ՄՈՒԹՈՒԱԼ ԼԱՅՖ բաժնեատէր չունենալով ապահովագրուողները միայն կ'վայելեն թէ՛ ապահովագրութեան եւ թէ շահագործման բոլոր օգուտները։

Անփոփոխ եւ հաստատուն բաժիններ

ԳՈՐԾԱԿԱՆ ՍԱԿԵՐ. — Ապահովագրութեան մուրհակ՝ ամբողջ կեանք [illegible] եւ ժամանակաւոր բաժիններով։ Մուրհակ՝ 5 0/0 պարտաթուղթ։ Մուրհակ՝ մասնակի եւ չորրորդական վճարումներու։ Մուրհակ խառն՝ ըստ կամս [illegible] կեանք եւ շահ երաշխաւորելու։ Մուրհակ՝ [illegible] դրամագլխով եւ շահով։ Զուտ շահերու օժտում։ Ցկեանս եկամուտ 10, 15, 17 եւ մինչեւ 18,39 0/0 եւլն. եւլն։

Ընդհ. Գործակալ — Գործակալութեան վարիչ
Հ. ՏԸ ԱՆՏՐԻԱ — ԱԼՊԷՐԴ ՄԷՕԼՀԱՈՒԶԷՆ

Պոլիս. Պաղչէ-Գաբու Իզզէթ Պէյ Խան

ՔՌԷՏԻ ԼԻՕՆԷ

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼ. 200,000,000 ՖՐ
ՊԱՀԵՍՏՔ 50,000,000 ՖՐ.
ԱՄԲՈՂՋ ՎՃԱՐՈՒԱԾ
ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ Կ. ՊՈԼՍՈՅ
Հալէպեան խան Գարաքէօյ, կամուրջին մօտ
ՏԵՐ-ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ
Պոլսոյ կողմ, Սուլթան Համամ

ՔՌԷՏԻ ԼԻՕՆԷՆ կը կատարէ սեղանաւորական ամէն տեսակ գործողութիւն։

Փոխատուութիւն կ'ընէ արժէթղթոց վրայ։

Ընթացիկ հաշիւներ կ'բանայ՝ ի փոխարէն աւանդ թողուած արժէթղթոց։

Ֆրանսական ու օտար զանազան հրապարակներու վրայ շրջաբերութեան կ'դնէ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐԵՐ եւ ՎԱՐԿԱԳՐԵՐ։

Պորսայի հրամաններ կ'կատարէ կտրօններ կ'վճարէ։

Արժէթուղթեր կ'պահպանէ։

Դրամ կ'ընդունի Ջէքի հաշուով։

Պայմանաժամով ՄՈՒՐՀԱԿՆԵՐ կուտայ, որոշեալ պայմաններով։

Վարկագրերու տէրերուն համար մասնաւոր ՍԱԼՈՆ ունի։

ԴՐԱՄԱՐԿՂՆԵՐ վարձու կուտայ։

Առեւտրական տոմսերու, բեռնագրերու եւ փոխանակագրերու արժէքը կ'գանձէ։

ՊՈԼՍՈՅ ՏԵՐ-ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ կը կատարէ ամէն տեսակ սեղանաւորական գործեր։

Վաճառաց վրայ փոխատուութիւն կ'ընէ։

Վաճառք կ'ընդունի թէ՛ իբրեւ անպայման աւանդ՝ պարզ մթերողչէք ստանալով եւ թէ յանձնակատարութեամբ՝ ի Պոլիս կամ յարտասահման վաճառման համար։

Կ'ՈՒԶԷ՞Ք ՈՒՆԵՆԱԼ ձմեռուան եղանակին համեմատ անգղիական եւ գաղղիական գործարաններու լաւ եւ դիմացկուն բալթօներ, բանթօլոններ, տեսակ տեսակ շալեր, եւ ֆանէլաներ անգամ մը աւելի տեղ երթալէ առաջ, դիմեցէք Պահճէ-Գաբու Համիտիէ ճատտէսի Թիւ 38. Յովհաննէս էֆ. Կիւմիշխանի վաճառատունը։ 60—20

ՄՕՐՈՒԻ ՁԿԱՆ ԻՒՂ

ԱՆՀՈՏ, ԱՆԽԱՐԴԱԽ
Ի ԴԵՂԱՐԱՆ ՍՈՒԼԹԱՆԻԷ
ԼԵՒՈՆ ԳԻՐՄԻԿԵԱՆ
Կէօմէ Փազար փողոց Թիւ 5

Որ այս օրերս Նորվէկիայէն բերել տուաւ մեծաքանակ Մօրու Ձկան իւղ անհամ եւ անհոտ, որպէս զի իր յարգոյ յաճախորդաց ազնուագոյն տեսակէ ձկան իւղի պէտքերնին կարենան գոհացնել։ Չափաւոր գին։ Դիւրութիւնք կ'ընծայուին արուարձաններէն ըլլալիք յանձնարարութեանց։ 30—6

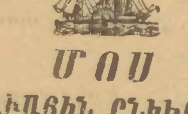

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Լիվըրբուլ և Միջերկրականի ծովերու բանող շոգենաւեր

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ամասիս	3500	Թիպս	2500
Թռամիէս	3500	Մարէօթիս	2500
Մէմֆիս	3500	Նէրգիս	2500
Անթիպիս	3000	Բէրա	2250
Ալգոր	3000	Օսիրիս	2250
Անօբիւս	3000	Աֆինքս	2000
Ըամիէս	3550	Կառնաք	1500
Ֆարօս	2750	Կէէհ	1500

Դիմել առ Ֆ. Վ. ՈՒԻԹՕԼ և ԸՆԿ.
Ուէթօլ խան
ՃԷՅՄՍ ՄՕՍ և ԸՆԿ.
34, Ճէյմս Սթրէթ, Լիվըրբուլ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Տարեկան 7 մէճտ. 6 ամս. 3 1/2. 3 ամս. 2 Մ. Կ. Պոլսոյ համար 3 ամս. 36 ղրշ. Արտասահման 40 ֆր. 6ամս 20, 3ամս. 10։ Թղթատարի ծախք մեր վրայ, բաց ի Բոսթ Լոքալէ։

Իւրիմաց Թերթին կ'ստորագրէ մի միայն
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՆ
Առ որ կ'ուղղուին ամէն գրութիւնք
Խմբագրութեան ուղղուած նամակ և այլ գրութիւններ ետ չեն դարձուիր։

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ՝ ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ» ՕՐԱԳՐՈՅ
Կ. Պոլիս, Նº 23, 25, Պապը Ալի Ճատտէսի

ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի (66)

ՔԱՍԻՄ

ՎՐԷԺԽՆԴԻՐԸ

ՎԷՊ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Կարապետ Վահրամի կասկածը փարատելու ճիգով,

—Բան մը չկայ, ինչո՞ւ անկեղծութիւնը վիրնայ մեր մէջէն կակազեց։ Դուք յուզման նշաններ կ'նշմարէք վրաս, ես ալ հակառակը կ'պնդեմ։

—Ես տղայ չեմ Կարապետ, յարեց Վահրամ. բան մ'եղաւ քեզի, թերթին մէջ ի՞նչ կար արդեօք, քեզի վերաբերութիւն ունեցող խնդի՞ր մը. . .։

—Եթէ կ'փափագիս որ անպատճառ յուզուած ըլլամ, քեզ հաճոյք մը պատճառելու համար, այո կրնամ ըլլալ։

Վահրամ թերթն առջեւը քաշեց եւ սկսաւ անհամբերութեամբ աչք պտըտցնել անոր վրայ, բայց հակառակ բոլոր ճիգերուն, ոչինչ գտաւ լրագրին մէջ, որ վերաբերութիւն ունենար Կարապետի հետ եւ երբ յուսահատօրէն թերթը ետ կ'հրէր, հետեւեալն աչքին զարկաւ.

«Պաշտօնական ծանուցում Ազգային պատրիարքարանի։

«Բնիկ *** քաղաքացի, խաժակն, խարտիշահեր եւ չորեքտասանամեայ Կարապետ Աբրահամեան անուն պատանին, չորիւք ամօք յառաջ մեկնեալ ի հայրենեաց անյայտացեալ է։ Անմխիթար ծնողքն, բազում թախանձանօք կ'խնդրեն յազգայնոցէն, որ սորա ո՛ւր, ողջ կամ մեռած լինելոյն գիտցողներ փութան ծանուցանել ի պատրիարքարան Հայոց։ Կնիք

Հակառակ իր թեթեւաբարոյ բընաւորութեան, այս ծանուցումը կարդալէ վերջ, Վահրամ եւս յուզուեցաւ ու բոլորովին քարացած մնաց. յետոյ Կարապետի դառնալով։

—Քեզի համա՞ր է արդեօք այս ծանուցումն, հարցուց։

—Ոչ, պատասխանեց Կարապետ կեղծ ժպիտով մը. նախ որ ես այդ քաղաքէն չեմ. երկրորդ, ծնողք չունիմ։

—Բայց տրուած նշանները շատ կը յարմարին քեզի, տասնըչորս տարեկան, խաժակն, ճիշտ ձեզ կ'յիշեցնեն։

—Զուգադիպութիւն մը պարզապէս, ուրիշ ոչինչ. եթէ ոչ ի՞նչ բանաւոր պատճառ կրնամ ունենալ ինքզինքս պահելու։

—Ես ալ անոր խելք չեմ կրնար հասցնել, յարեց Վահրամ, պարզապէս խօսակիցին համակերպած ըլլալու համար, եթէ ոչ, պահանջուած նկարագրին ու Կարապետի վայրկենաբար ենթարկուած յուզումը բաւական համոզում գոյացուցած էին իր մէջ, անոր ինքնութեանը վրայ։ Բայց երիտասարդն ինչո՞ւ կուրանար իր ծնողքը, ի՞նչ պատճառ կրնար ունենալ իր ինքնութիւնը ուրիշներէ ծածկելու համար, այս կէտերուն չէր կրնար նշանակութիւն մը տալ եւ նկատելով որ հակառակ Կարապետի ուրացումին, պնդել թէ ծանուցուած պատանին ինքն է, մեծ վիրաւորանք պիտի ըլլայ անոր, այլեւս չզբաղեցաւ այս խնդրով եւ ինքզինքը համոզուած ձեւացուց։

Երկու ընկերներ՝ քիչ մ'ալ վաճառատան մէջ մնալէ յետոյ տուն վերադարձան. Կարապետ երբ օձիքն ազատեց Վահրամի ձեռքէն, անմիջապէս առանձնասենեակը քաշուեցաւ ու դրան նիգն ետեւէն դնելէ վերջ, մարմնոյն ամբողջ ծանրութեամբը մահճակալին վրայ փռուեցաւ։

Խեղճ պատանին երկու ժամէ ի վեր գերմարդկային ճիգեր ըրած էր յուզումն ծածկելու եւ իր ինքնութիւնը չմատնելու համար, եւ հիմա առանձնանալով երբ ինքն իր մէջ ամփոփուեցաւ, դուրս ժայթքեցուց արցունքներու հեղեղը, որ երկար ժամերէ ի վեր կը ճնշէր զինք, խեղդուելու աստիճան ուժգնութեամբ։ Այո, ինքն էր տասնըչորս տարեկան պատանին, աղէկ կ'յիշէր Վահրամ, զինքը կ'փնտռէին անմխիթար ծնողքը, սակայն ի՞նչ շահ պիտի ունենար, ինքզինքը յայտնելով։ Ապահովապէս մեծ պատիւ չպիտի բերէր իրեն, խոնարհ, ստոր իբր, գեղջուկ ընտանիքէ մը սերելը ու անօթի ծնողք մ'ունենալը։

Հիմա այնպէս չէր խորհէր, ինչպէս չորս տարի առաջ, այլեւս ժամանակը, կեանքի փոփոխութիւնը, մեծ յեղաշրջում առաջ բերած էին գաղափարներուն մէջ։

Առջի օրերն երբ Պոլիս եկաւ, երկու բան միայն կ'զբաղեցնէր Կարապետը, ծննդավայրն ու ծնողքը, սակայն յորմէ հետէ Արեւելեանները պերճ բնակարանն ընդունուեցաւ, ընկերութիւններ տեսաւ, այլ եւ այլ աստիճանէ մարդիկ ճանչցաւ, հետզհետէ եւս ինկան կուսական վիճակին մէջ ունեցած գաղափարներն, ու հարիւրաւոր իղձեր, փափաքներ, ծրագիրներ յաջորդեցին անոնց, որոնց սաստկութեան առջեւ ծնողքն ու ծննդավայրը բոլորովին կ'կորսնցնէին իրենց հրապոյրը։

Առաջ անցնիլ, մարդ ըլլալ, գիրք գրուել. ասոնք էին հիմա Կարապետին սիրտը կրծող տենդերն, ասոնցմէ դուրս ամէն բան երկրորդական էր անոր աչքին, մինչեւ իսկ ծնողական սէրը, որ դեռ բոլորովին չէր մարած իր մէջ եւ տկար պայքար մը կ'մղէր Պոլսոյ միջավայրէն ընդգրկած նոր զգացումներուն հետ, եւ այս իսկ պատճառով կարտասուէր անմխիթար պատանին, որ չէր կրնար գոհացում տալ, ոչ նախկին զգացումներուն եւ ոչ ալ արդի կիրքերուն։

Եթէ խոստովանէր իսկ որ իրօք փնտռուած տղեկն ինք է, ի՞նչ օգուտ պիտի ունենար աղքատ ծնողացն համար, քանի որ դեռ եւս անոնց օգնելու վիճակին մէջ չէր, ասկից զատ՝ իր ծագումն յայտնելով, կարելի է նորանոր պարտաւորութիւններ ընդգրկել ստիպուէր ծնողացն հանդէպ որոնք բնականաբար արգելք պիտի ըլլային իր Եւրոպական ուղեւորութեան։

Կարապետ այս նկատումներով ուրացած էր ինքնութիւնն ու հիմա խղճին խայթէն կարտասուէր։

Արեւելեան մէկ քանի օր վերջ կրկին իր ներկայութեանն ընդունեց Կարապետն ու համոզիչ խօսքերով ջանաց չեղեցնել զայն նպատակէն, ու վաճառատան մէջ պաշտօն մը յանձնել անոր. սակայն պատանին անդրդուելի մնաց Եւրոպա երթալու որոշումին վրայ ու երախտապարտութիւն յայտնող փափուկ բառերով արտօնութիւն խնդրեց բարերարէն այս ուղեւորութեան համար։

Վաճառականը նկատելով որ Կարապետ անդրդուելի կ'մնայ իր գաղափարներուն վրայ, այլեւս չպնդեց ու լուրջ դէմքով մը, որուն վրայ վիրաւորանքի արտայայտութիւններ կը նշմարուէին։

—Դուն գիտես, ըսաւ, իմ պարտքս էր այսչափը խօսիլ, ալ ասկից անդին բան մը չեմ կրնար ընել. քանի որ գլուխդ դրածդ անպատճառ գործադրելու կ'յամառիս։ Եւրոպա երթալ դպրոց մտնելով ի՞նչ պիտի սորվիս, շատ, շատ, բժիշկ մը պիտի ըլլաս, այնպէս չէ՞, քանի՞ հատ Բարիզէ եկած բժիշկ կ'ուզես, որ առտուանց մինչեւ իրիկուն պարապ նստած, տասը ղրուշին ախը կ'քաշեն։ Չեմ գիտեր որ ի՞նչ խելքի կ'ծառայէք ասօր դպրոցէ նոր ելլողներդ, խօսքս միայն քեզի չէ. ամէնքն ալ քեզի պէս են։ Ասանկ պատրաստ գործ մը, հանգիստ կեանք մը ձգել. Եւրոպա բախտ փնտռելու երթալ, խելքս չհասնիր չիտակը։

Կարապետ զգալով որ բարերարը վշտացուցած է, անոր սիրտն առնելու դիտումով, սկսաւ մանրամասնութեան մտնել ու բացատրութիւններ տալ իր դպրոցական ծրագիրներուն նկատմամբ։

Այս երկրորդ փորձէն վերջ, Արեւելեան կատարելապէս համոզուեցաւ որ Կարապետին խրատ տալ բոլորովին աւելորդ բան է. ուստի խօսակցութեան ձեւը փոխելով.

—Ե՞րբ պիտի երթաս, հարցուց։

—Կարելի է մէկ երկու շաբաթէն, պատասխանեց պատանին։

—Ի՞նչպէս պիտի ապրինք հոն։

—Հիմակուհիմայ չեմ գիտեր, բայց կ'յուսամ որ նեղը պիտի չմնամ Բարիզի մէջ։

—Աստուած խելք տայ, պատասխանեց վաճառականն ու դրամարկղը բանալով. յիսուն հատ գաղղիական ոսկի յանձնեց Կարապետին, Այս վերջինը երբ մերժելու ձեւեր կ'առնէր, Արեւելեան գրգռուելով.

—Ի՞նչ, չե՞ս ընդունիր, ըսաւ, այդ աստիճան խելքիդ մի հաւնիր, դուն մէկը գիտես նէ, ինը չես գիտեր, գիտես որ զաւակի մը պէս կ'սիրեմ քեզ, ա՛ռ այս յիսուն ոսկին Բարիզ գնա փորձի համար մէկ երկու ամիս կեցիր, անկից վերջ կ'յուսամ որ գլուխդ կը փոխես, այն ատեն դարձեալ գրէ ինծի։

Եւ պատասխանելու միջոց չտալով Կարապետին, ոսկիներն անոր առջին հրեց ու ոտքի ելաւ։

Իսկ այս վերջինը որ պատկառանք կ'ստածէր բարերարին դէմ, բոլորովին դժգոհ այս կերպով անկէ բաժնուելէն, եւ վախնալով որ ոսկիները չառնելով աւելի եւս պիտի գրգռէ զայն, գրպանը դրաւ դրամներն ու տուն վերադարձաւ։

Շար.